

๑๕๕

แบบค้นตัว สกท

ช่วย ใน แบบ เวียน เรือ

มีตัว สกท

ศัพท์ต่าง ๆ คำแปล, แลทั่ว อย่าง ที่ ใช้ ทั่ว

กรม ศึกษาธิการ

พิมพ์ โรงพิมพ์สุภานุการ

รวมเล่มละ ๑๑ บาท

๖๖ ๖๖

11.9.26

แบบค้น ตัว สกต

ช่วย ใน แขน เวียน เว

มี ตัว สกต

ศัพท์ต่าง ๆ คำแปล, แด่ ตัว อย่าง ที่ ใ้ใช้ด้วย

กรมศึกษาธิการ

พิมพ์ โรงพิมพ์คุรุสภา บำรุง

พิมพ์ เล่มที่ ๑๘ ปี ๒๕

๖๖ ๕๖ ๑๑๘

00569๙-1

กรมการ
การ

คำเดิม	คำแปล	คำ ใช้เป็น ตัวอย่าง
๑ กัญ	นาง	ราชกัญ
๒ กัญญา	นาง	นางเทพกัญญา
๓ กัญจุก	เลื้อ	ทรงพระกัญจุก
๔ กณฺณจน	ทอง	แก้ว แกม กณฺณจน
๕ กณฺณ	หมู่	บัณฺณ
๖ กณฺณชร	ข้าง	ทรงกณฺณชร
๗ โถณฺณนาท	บรรพตดังเสียงนก กาเหวน, เสียง ข้างร้อง.	ข้างเปล่งโถณฺณนาท
๘ สกณฺณโถณฺณจ	นตกาเหวน	หมู่สกณฺณโถณฺณจ
๙ เขณฺณ	ลำบาก	เขณฺณใจ
๑๐ ลำคณฺณ	หิมาขรุ	ลำคณฺณ ความ
๑๑ ลำเคณฺณ	ลำบาก, ยากแค้น	โอ้แม่ลำเคณฺณ
๑๒ นางคณฺณ	นางงาม	สงสารนางนางคณฺณ
๑๓ ไคร่คณฺณ	ติดุดครอง	ไคร่คณฺณดูจึงจะรู้
๑๔ ขณฺณ	สู้รบ, ต่างผลาญ	มารผจญ
๑๕ ประณฺณ	สู้รบ	มารประณฺณ

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นอย่าง
๑๖	ลตติลัมปชัญญ	ความไม่เผือด	มีลตติลัมปชัญญ อยู่แล้ว คงไม่เลียม การ
๑๗	ชาญ	รู้ (ชัดเจน)	เชี่ยวชาญ
๑๘	ชาญเขาวน	รู้ (ชัดเจน) รวดเร็ว	น้อยหรือ ช่าง ชาญ เขาวน
๑๙	ผเชญ	ทำให้ต่อ, ทำให้ปะทะ	ผเชญผ้า
๒๐	ปฏิจญญา	นัยหมาย, แดง	ความปฏิจญญา
๒๑	กระตัญญ	ผู้รู้คุณที่ท่านทำ แล้ว แก่คุณ	คน กระตัญญ, ไม่ลืม คุณ
๒๒	ถัญญ	น้ำนม	ดื่ม ถัญญ
๒๓	เทอญ	เกิด	ไปเทอญ
๒๔	ธัญญุชาติ	ชาติเข้าเปลือก	ชาติ ถึงที่เขาพึงสงวน
๒๕	ธัญญุลักษณะ	ลักษณะที่เขาพึงสงวน	พิศดูธัญญุลักษณะ
๒๖	ธัญญาหาร	อาหารคือสิ่งที่ควรสงวน, อาหารคือเข้า เปลือก	ธัญญาหารแพงถึง เกวียนละ ชั่ง ๑
๒๗	ชำนาญ	รู้ (ชัดเจน)	ผู้ที่ชำนาญการเรือ
๒๘	บัญญัติจากค	บังคับทำ	บัญญัติจากค ประคิษฐ
๒๙	เบญจ พิน	ห้าอย่าง	เบญจพินมาร

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๓๐ เบ็ญจมา	ที่ห้า	ครบถ้วนเบ็ญจมา
๓๑ เบ็ญจางค์	องค์ห้า	เบ็ญจางค์ประทีพรู
๓๓ เบ็ญจรงค์	ห้าสี, น้ายา ๕ อย่าง	ลายเบ็ญจรงค์
๓๓ สมุหุบายูชี	ผู้รวบรวมบายูชี	ให้สมุหุบายูชีทำ บายูชีมา
๓๕ สมบุณ	ควรแก่บุญ, สมกับที่มีบุญ	ดูสมบุณขึ้น
๓๕ บัญ	ห้า	บัญญัติ
๓๖ บัญจก	หมวดห้า	ชั้นบัญจก
๓๗ บัญญา	ความรู้ทั่ว	มีบัญญามากจึง รู้ดังนี้
๓๘ ผลาญ	กัด; รอน, ถ้าง	ผลาญศัตรู
๓๘ สรรพัญญ	ผู้รู้ทุกสิ่ง, ผู้รู้รอบ	พระ สรรพัญญ รู้ทั่วถึง
๔๐ สรรพญญต	ความรู้ทุกสิ่ง	
ญาณ		
๔๑ วันเพ็ญ	วัน พระจันทร์ เต็มดวง +	๑๕ คำเป็นวันเพ็ญ

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๔๒ ลาขภัญช์	กิ่งไม้ที่ควรหัก	
๔๓ อภิญญา	ความรู้เฉพาะ ความรู้ยิ่ง (มี ๖)	ถึงวรศีล อภิญญา
๔๔ ปรีภัญช์	กิน	เจริญท่าน ปรีภัญช์
๔๕ กษิรามพุภัญช	กินน้ำนม	ดื่ม กษิ ราม พุภัญช
๔๖ อัมปมัญญา	ภาวนา มี ตัว ประ มาณไม่ได้ เป็นอารมณ์	เจริญอัมปมัญญา ๕
๔๗ รามัญ	มอญ	พระรามัญ
๔๘ ลามัญ	เสมอ, ที่ทั่วไป	เลมียน ลามัญ ตามธรรมเนียม
๔๙ บัญญตฺต	ด้วย ซึ่งใช้ในการ บูชาบุญ	
๕๐ พยัญชนะ	เครื่องแสดง ความ, ตัว พยัญชนะ, กับเข้าของกิน	พยัญชนะ ๔๔ ตัว จัดคู่ปะ พยัญชนะ
๕๑ มุชายัญ	บูชาของ ที่ควรบูชา	พรหมณ์ มุชายัญ
๕๒ หิรัญ	เงิน, ทอง,	แดง หิรัญ
๕๓ อวิญ	ม้า	ในม้าอารัญ

คำเดิม

คำ แปล

คำใช้เป็นตัวอย่าง

๕๔ คำราญ

เป็นที่สบาย, สบาย

คำราญวิญญา

๕๕ รอนราญ

รบสู้, ตัด,

ต่างคนต่างรอนราญ

๕๖ คำราญ

ผ้าปูที่นอน

พระ คำราญ

๕๗ สราญรมย์

ที่สบายเป็นที่ยินดี

วังสราญรมย์

๕๘ การุญ

ความเอ็นดู

เพราะ การุญ จึงได้

๕๙ จรญ

กะรุณา

ช่วยให้ พ้น ทุกข์

๖๐ จักรญ

รุ่งเรือง

จรญโรจ

๖๑ ไทรญ

รุ่งเรือง

แสงไทรญ

๖๒ ปเรียญ

เงิน, ทอง,

ถาหรณ์กรมปเรียญ

๖๓ เจริญ

ผู้รู้รอบ

มีความเจริญ

๖๔ จำเรียญ

ยิ่งขึ้น, มาก,

มีความจำเรียญ

๖๕ ลัญจกร

ยิ่งขึ้น, มาก

พระราชลัญจกร

๖๖ ลาญ

ตรา

ลาญใจ

๖๗ ลาญชีพ

แตก

จำลาญชีพเพราะรัก

๖๘ วิญญา

ชีพแตก, ตาย

ของไม่มีวิญญาณ

๖๙ วิญญูชน

รู้วิเศษ, รู้แปลก

การ วิญญูชน

คือใจ

ไม่ติเตียน

คนรู้

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๓๐	ตัญจน	ไปพร้อม, ไปนัก	เทีชวตัญจน
๓๑	ถึงชาติัญ	ถึงแก่ความตาย คือไม่มีตัญญาต่อไป	ถูกพิษ ยำถึงชาติัญ
๓๒	อตัญญู	ไม่มีตัญญา	อตัญญูสัตว์
๓๓	วิตัญญู	สลับ	ถึงแก่วิตัญญูแน่นิ่งไป
๓๔	สายนตัญจน	ค้ายตายตัญจน	วงตัญจนตฤ
๓๕	ตัญ	ว่างเปล่า	ตัญไป
๓๖	อาจหาญ	กล้าไม่เกรงใคร	คนอาจหาญ
๓๗	อัญเชิญ	เชิญโดยเชื้อ ^๕ เพื่อ, เชิญโดยเคารพ	ข้าขออัญเชิญ
๓๘	กำศรวญ	เศร้าใจ	กำศรวญ ครวญ
๓๙	สรวญ	ความเยือกเย็น	คนที่ดีควร สรวญ
๔๐	อัญขม	ข้าพเจ้า	อัญขมมึงคมไหว

ณ สกต

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นอย่าง
๑ ทศกัณฐ์	สิบคอ (เป็นชื่อยักษ์)	ทศกัณฐ์สิบเคียว
๒ กัณท์	คำ	ผิว กายกัณท์
๓ กัณฐา	คอ	พระกัณฐา
๔ กรรณ	หู	พระกรรณ
๕ กุณทิ	หม้อน้ำ	หลัง น้ำ ด้วย กุณทิ
๖ กองกุณท์	กองไฟ	กอง กุณท์พิธิ
๗ สกณ	นก	สกณบินว่อน
๘ โกณท์	คน ร้าย, คนชั่ว	พวก โกณท์ทำ การ ชั่ว
๙ ชันทลัมา	อาณาเขตร	ขอบ ชันทลัมา เขตรแดนที่ขาดเป็นส่วนกัน
๑๐ ผคณมาศ	เดือนสี่	
๑๑ นพคณ	มีคุณเก้าอย่าง	ทอง นพคณ คือทอง ๙ น้ำทองเนื้อเก้า
๑๒ โยธิดน	หมู่คนรบ	โยธิดนใน กองทัพ
๑๓ คนจันฑาธ	คนชาติต่ำ	พวกคน จันฑาธ เที่ยว ขอ ทาน
๑๔ น้ำจันท์	น้ำเหล้า	เสวย น้ำจันท์

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๑๕	อาจิณ	เดิม	ทำเป็นอาจิณ
๑๖	จุน	ละเอียด	แตกเป็นจุน
๑๗	ชราชิน	แก้ด้วย ความ แก่,	แก้จริง ๆ
๑๘	ชุนทบัณฑ	บัณฑ ล่วง (ข้าง ขึ้น)	ชุนทบัณฑ จันทรว้าง
๑๙	โพธิญาณ	ปัญญาเป็นเครื่อง เบิกบาน	ได้ตรัสแก่พระ โพธิญาณ
๒๐	ปริชาญาณ	ปัญญา รวบรวม	ทรงพระปริชาญาณ
๒๑	ทศพลญาณ	ปัญญาที่เป็นกำลัง ของพระพุทธเจ้า	พระพุทธเจ้า ทรงทศพลญาณ
๒๒	ธัมมภูวนาณ	ความรู้ของพระเจ้า, พระธัมมภูวนาณ ความรู้ที่ได้เป็นพระเจ้า	
๒๓	คันทา	ความ คั่นรณ ด้วย กามคุณ	คั่นรณ ด้วยคันทา
๒๔	คิน	หญ้า	โคตถุคคิน
๒๕	คฤณ	หญ้า	โคตถุคคฤณ
๒๖	โทณ	ทะนาน	พระประโทณ
๒๗	บัตถนาค	ช้างเผือก	ทรง พระบัตถนาค

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๒๕	บัณฺณชะลี	วัน ๑๕ คำ	๑๕ คำเป็นวัน บัณฺณชะลี
๒๖	พระบัณฺฑูร	วังน้ำ	ว่าที่พระบัณฺฑูร
๓๐	บิณฑบาต	ก้อนอาหารที่ ตกลงในบาตร	เที่ยวบิณฑบาต
๓๑	ติเข้าบิณฑ	เรียวยากัน ทำบุญ	ต่างคนติเข้าบิณฑ
๓๒	บุณฺฑริก	บัวขาว	ดอกบุณฺฑริก
๓๓	วាយปรามณ	ตาย	ควรรูมาววายปรามณ
๓๔	พวรรณ	ลิ	เบญจพวรรณ
๓๕	ลพวรรณ	ทอง	ลพวรรณภาชน
๓๖	พิณพาทย์	เครื่องดนตรี	พิณพาทย์
๓๗	พิณ	เครื่องดนตรีอย่าง ๑	ดัดพิณ
๓๘	กุ่มภักดิ์	ยักษ์อย่าง ๑	ท้าวกุ่มภักดิ์
๓๙	มัทม์ภักดิ์	ของมีค่า	มัทม์ภักดิ์หายาก คือของที่ไว้ได้นาน ไม่ไว้ได้นาน ของที่เป่นภักดิ์ แจกกันไม่ได้
๔๐	คร } ลหุ }	ภักดิ์ } ของ } หน้า } เขา }	

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นอย่าง
๔๑ ดับตบวิภันท์	โดยรอบเจ็ลขึ้น	เขาดับตบวิภันท์
๔๒ ปฏิภาณ	ปัญญาสำหรับ โต้ตอบ	แก้ไขได้เร็วเพราะ มีปฏิภาณ
๔๓ โสภณ	งาม	รูปโสภณ
๔๔ ประมาณ	คน	คาดประมาณ
๔๕ มณฑิย	เรือนหลวง	พระมณฑิย
๔๖ ปริมาณทล	โดยรอบ, กลมรอบ, กลมกล่อม	มุ่งห่มเป็นปริมาณทล
๔๗ มณฑก	กบ	ห่มมณฑก
๔๘ ราชากิมณท์	ชื่อขุนนาง	พระราชากิมณท์
๔๙ เกษมณท์	หัวโล้น	ลมนะเกษมณท์
๕๐ ลายฉันท	เย็น	เวลาลายฉันท
๕๑ พระรัตนกัณท์	คล้ายเพชร	ทรงพระรัตนกัณท์
๕๒ ขุราณ	เก่า, ก่อน,	ของขุราณ
๕๓ วรุนเทวราช	ชื่อเทวดาผู้เป็น เจ้าของฝน	วรุนเทวราชขึ้นติด ให้ฝนตก
๕๔ ตรุน	ห่ม	ตรุนห่ม
๕๕ ทารุน	หยาบ	คนทารุน
๕๖ อรุน	อาทิตย์นรกขึ้น	แดงอรุน

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๕๗	พระพิรุณ	ฝน	พระพิรุณก็ไปรบด้วย
๕๘	ท้าว วรณ	ชื่อเทวดา	
๕๙	รณรงค์	ที่รบ	ล้าหรับรณรงค์
๖๐	เกลื่อนรณ	เกลื่อนไปด้วย	ดูเกลื่อนรณ
		การรบ	
๖๑	ไตรณ	เสาระเนียด	ไตรณเรียงราย
๖๒	เลณ	ที่เว้น	เข้าสู่ที่เลณ
๖๓	เบญจวรรณ	ห้าดี	ลายเบญจวรรณ
๖๔	ลวณ	หมา	ลวณนอกใน
๖๕	วิเวกวิน	เสียงพินที่ฟังดัง หนึ่งดังดี	ดังดังวิเวกวิน
๖๖	บวิเวณ	จังหวัด, แคว้น	รอบ บวิเวณ
๖๗	ไพโรลันท์	หมู่บ้าน, บ้าตึบ	เปลี่ยวใจกลาง ไพโรลันท์
๖๘	พนลันท์	หมู่บ้าน, บ้าตึบ	เปลี่ยวใจกลาง พนลันท์
๖๙	ปราสาณ	หิน	กำแพงล้วนปราสาณ
๗๐	อิสาน	ตัวนกเขียงเหนือ	วิศอิสาน
๗๑	ประทักษิณ	เวียนขวา	ประทักษิณรอบเจดีย์

คำเดิม

คำแปล

คำใช้เป็น ตัวอย่าง

๗๒ จำเวญ กระดิน เจริญ กรรมฐานที่มี เอาดิน ที่แดง
 กลินคือสิ่งที่ต้องเพ่ง มาทำเป็นกลิน-
 ดุด้วยตา ก่อน มีคน
 เปนต้นเป็น ขารมณ

๗๓ พระสถนัท ละโก

๗๔ พระศรีทนต์ ละโกที่มีลิวิ

๗๕ พนสถนัท หมูบ้ำ, รวบ้ำ กลางพนสถนัท
 ล้วนแต่ดีตัวร้าย

๗๖ ไพรสถนัท หมูบ้ำ

๗๗ อุณท วอน

อาศนะแดงอุณทา
 การ

๗๘ พระอุณทิส กรอบหน้า, มงกุฏ

๗๙ พระอุณณาโอม ขนฟูขึ้นหว่างคิ้ว

พระพุทธรเจ้า มีพระ
 อุณณาโอม อ่อน

น ตกต ..

คำเดิม	คำแปล	คำใช้แปลตัวอย่าง
๑ เกษากันต์	โกณ จุก, ตัดจุก,	มีการเกษากันต์ หม่อมเจ้า
๒ สกกันต์	โกณผม, ตัดผม,	
๓ โสกันต์	โกณจุก, ตัดจุก,	มีการโสกันต์พระเจ้า สุกเธอ
๔ สงกรานต์	ก้าวไป พร้อม (คือ เวลาที่อาทิตย์แรก ถึงราชใหม่ที เรียกกันมาโดยมาก นั้นคือถึง ราชเมศ)	วันอาทิตย์ถึง ราชเมศที่ ๑ เป็น วันสงกรานต์
๕ กุณฑลา	ลูกเล็ก	ลูกชลาอาโดยโคทั้ง สอง
๖ สกนธ์	กองว่าง กาย (คือ ชันระ)	สยสกนธ์ วิจารณ์
๗ เบญจชั้น	กองห้า	สัตว์พร้อมเบญจชั้น คือมีรูปเวทนาถัญญา ดังขำร วิญญาณ
๘ พลชั้น	กองพล, หมู่พล	ยกพลชั้นไปปราบศึก

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๙	ชั้น	กอง, ร่างกาย	
๑๐	ประจันตคาม	บ้านปลายเขตรแดน, ชาวประจันตคามเข้า	
		บ้านนอก	มาในเมือง
๑๑	อัมพันธ์	ถึงดวง, ถึงที่ก้าว	ข้ามอัมพันธ์เข้า
		เหยียบ ไปเข้าประตู	ไปในเรือน
		(เดิมเห็นจะรูปถึงวงกรม)	
๑๒	พระจันทร์	ดวงจันทร์	พระจันทร์สว่างกลางคืน
๑๓	จินตกระวี	นักปราชญ์เจ้าบท	จินตกระวี
		เจ้ากลอน	แต่งไว้เพราะนัก
๑๔	จินตานิ	แก้วดี (เป็นชื่อหนังสือเรียนอย่าง ๑)	
๑๕	นายจันทร์	เป็นชื่อคนแต่ก่อน	
๑๖	อาเจียน	ราก	ให้คลื่นเหียน แล้วอาเจียนไป
๑๗	ฉันท	คำกลอนอย่าง ๑	
		ความพอใจ	
๑๘	อระขุณ	เมฆ, ชื่อเทวดา	
๑๙	เทพประขุน	เทวดาเจ้าของฝน,	
		ชื่อขุนนาง	

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็น ตัวอย่าง
๒๐ ขนบ	ตำบลใหญ่ซึ่งอยู่	มหาชนบท ๑๖
	ในบังคับเจ้าแผ่นดิน ๑๗	
๒๑ ประชาชน	คนทั่วไป	
๒๒ ชน	คน	ฝูงชน ที่ถือศีล
๒๓ สถาน	ที่	อยู่ในที่ทุกสถาน
๒๔ เจดียฐาน	ที่บรรจ, ที่บูชา	บูชาที่เจดียฐาน
๒๕ ถันฐาน	รูป	ทรวดทรง ถันฐาน
๒๖ กรรมฐาน	ที่ตั้งแห่ง กรรม	เจริญพระกรรมฐาน
		เพื่อได้พ้นทุกข์
๒๗ สมุฐาน	ที่เกิด, แดนเกิด	เป็นหมอต้องรู้จัก
		สมุฐานโรค
๒๘ คคณานต์	ฟ้า (อันตศัพท	เหาะไปในคคณานต์
	ไม่มีความ)	
๒๙ ธรณินทร	เป็นใหญ่ในแผ่นดิน	
	เจ้าชีวิต	
๓๐ ธรเชนทร	เป็นใหญ่ใน แผ่นดิน	
	เจ้าชีวิต	

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๓๑	เพดาน	ลั่วนที่บังอยู่บนศีรษะ ผ้าเพดานมุงแผง อยู่ตื้นหรือเรื้อนแต่ เพดานเรื้อน ไม่ใช่หลังคา
๓๒	ภูปดินทร	เป็นใหญ่ในแผ่นดิน เจ้าชีวิต
๓๓	นภูปดินทร	เป็นใหญ่ในคน, เจ้าชีวิต
๓๔	ดนตรี	เครื่องด้าย ประโคมดนตรี
๓๕	คันติ ภาษา	ภาษาซึ่งควรเป็น แบบแผน
๓๖	คันที	เกียจคร้าน คนคันทีไม่มีเพียร
๓๗	คันต์	หูก ลีบคันต์
๓๘	ถัน	นม พระถัน
๓๙	เมถุน	คนคู่, คู่ ราชเมถุน
๔๐	สถน	นม พระสถน
๔๑	ให้ทาน	ให้สิ่งของที่พึงให้, แจกจ่ายให้ทานแก่ ให้ สิ่งที่ควรให้ ยาก
๔๒	สมาทาน	ถือเอาพร้อม (ใช้ สมาทานสิกขาบท ในที่นี้คือศีลแล้วด้วย)

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๑๓ โขทาน	ผ่องใส, เครื่อง ผ่องใส	จิตรโฆทาน
๑๔ ทักทิน	วันตาย (คือเป็นวันที่ โทรถือน้ำข้าว, ทำ การในวันเช่นนั้นซัก ให้อายุสั้น)	ตารางทักทิน
๑๕ ประดิทิน	เฉพาะวัน, ๑ คำว่า	ประดิทินเล่มนี้ของโทร
๑๖ ราชทินنامه	ชื่อที่เจ้าชีวิตพระ ราชทาน	รับราชทินنامهว่า ขุนนั้นหลวงนี้
๑๗ บันฑ	วังน้ำ	พระบันฑ
๑๘ ทนต์	ฟัน	พระทนต์
๑๙ ลุทนต์	มีฟันงาม, ดีแล้ว	ได้ทรมานเรื่องพระ ลุทนต์
๒๐ ลโมฮาน	ตั้งลงพร้อม, ประชุม	เปนมหาชน ลโมฮาน.
๒๑ ประธาน	หัวหน้า	ต้อง ปฤจฉาผู้ที่เป นประธานก่อน
๒๒ ราชอน	ทรัพย์สินหลวง	พระราชอนพิทักษ์

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๕๓	อนันต์	มากไม่มีที่สุด	ยานันต์คุณ
๕๔	ชินนทร	ผู้ชนะซึ่งเป็นใหญ่, พระชินนทรชำระมาร พระพททเจ้า	
๕๕	ทามน	บ้า	
๕๖	ชนทลี	แม่	นางชนทลีมีจิตรักบุตร
๕๗	นนต์	ความชื่นชมยินดี, เป็นที่ยินดี	เมืองนนทบุรี
๕๘	ชานนท์	ความยินดีมาก, เป็นที่ยินดีมาก	พระชานนท์
๕๙	นนทบุรี	เป็นชื่อเมืองคำบด หนึ่ง	
๖๐	เสนานนท์	เป็นที่ยินดีของกองทัพ	
๖๑	อนนต์	มาก, ไม่มีที่สุด	
๖๒	บันตะ	ทางเปลี่ยว	โจรตั้งอยู่กลางบันด
๖๓	สุรบาณ	เหล่า	ทีมสุรบาณจนเมา
๖๔	สุบิน	ฝัน	ทรงพระสุบิน
๖๕	บุณย์	เครื่องชำระถนาคาน	ทำบุณย์
๖๖	นฤเบนทร	เป็นใหญ่ในคน, เจ้าชีวิต	

คำเดิม

คำแปล

คำใช้เป็นตัวอย่าง

- ๖๗ ภูเบนทร์ เป็นใหญ่ในแผ่นดิน,
เจ้าชีวิต
- ๖๘ มนุชาธิเบนทร์ เป็นใหญ่ในมนุษย์,
เจ้าชีวิต
- ๖๙ พันธ์ ผูก
- ๗๐ ถัมพันธมิตร ผูกไมตรีกัน
- ๗๑ ถัมพันธวงษ์ วงษ์ที่เนื่องสนิท, เชื้อ พระเจ้าถัมพันธ
ลายพระเจ้าแผ่นดิน วงษ์เชื้อ
- ๗๒ ธนพันธ์ คิดตาม เวรानพันธ์
- ๗๓ พงษ์พันธ์ ผู้เนื่องกัน, วงษ์วาน,
พวกพ้อง
- ๗๔ ราชถัมพันธ์ เฝือกในพระเจ้าแผ่นดิน
- ๗๕ หิมพานต์ มีน้ำค้าง (ชื่อม้า น้ำหนาวที่เขาหิม
ชื่อเขา) พานต้นน้ำค้างลงมาก
- ๗๖ นิพพาน คายอย่างที่ดีถือว่าไม่ พระเจ้านิพพาน
ต้องเกิดอีก, ธรรม
อย่างดซึ่งมีแก่ผู้สิ้น
กิเลส

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๗๗	มัมพาน	พระอินทร	
๗๘	พินธุ	หยาด	อุทกพินธุ
๗๙	พินธุเอก	เครื่องหมายเดียว	พินธุเอกดังนี้ ผืนที่ ๑, หยาดที่ ๑, (เครื่องหมายนี้ แต่ เดิมที่จะใช้รูปกลม ๆ)
๘๐	พินธุโท	เครื่องหมายเดียว	พินธุโทรูปดังนี้ ผืนที่ ๒, หยาดที่ ๒,
๘๑	อำพน	ดาบ,	งาม
๘๒	พระราชนิพนธ์	หนังสือเจ้าชีวิตแต่ง	พระราชนิพนธ์เรื่อง รามเกียรติ์
๘๓	อติมันนพงษ์	เขี้ยวขง ไม่ปลง	ปลอม, คือเป็นญาติ ทั้ง ๒ ฝ่าย
๘๔	เทมันต์	มีน้ำค้าง, ชื่อฤๅ	ฤๅเทมันต์น้ำค้าง มาก
๘๕	วิมาน	ที่อยู่ของเทวดา, เรือนเทวดา	เทวดาเยี่ยมวิมาน
๘๖	มิน	ปลา	ราชมิน

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๙๙ หุณนัต	หุณที่มีลายใบ, ที่ชักได้	ชักหุณนัต
๙๙ ไพชนนัต	วิมานหรือรถของ พระอินทร์	พระอินทร์ทรง ไพชนนัตไป
๑๐๐ นิวันตว์	เดิมช, ไม่มีในระหว่าง	
๑๐๑ จาตรนัต	มีอำนาจทั่วไป ตลอด มหาดมฤๅ,จักรพรรดิ	
๑๐๒ จาตรนัต	มีอำนาจทั่วไป ตลอด มหาดมฤๅ,จักรพรรดิ	
๑๐๓ ไพวิน	ข้าศึก	ปราบไพวิน
๑๐๔ ไกรวินท	กลองใหญ่, นายกลอง	
๑๐๕ นวินทว์	เป็นใหญ่ใน คน, เจ้าชีวิต	
๑๐๖ ราชนวินทว์	ข้าศึกใหญ่ของ เจ้าชีวิต	ราชชนวินทว์ แพ้วพาย
๑๐๗ วชนวินทว์	พระอินทร์	
๑๐๘ อามวินทว์	พระอินทร์	
๑๐๙ อมวินทว์	พระอินทร์	

คำเดิม

คำ แปล

คำใช้เป็นตัวอย่าง

๑๑๐ นเรนทร์

เป็นใหญ่ในคน,
เจ้าชีวิต

๑๑๑ พิเรนทร์

ผู้เป็นใหญ่ อย่างวิเศษ

๑๑๒ อรมเรนทร์

พระอินทร์เป็นใหญ่

๑๑๓ อเรนทร์ชาติ

ผู้นำชาติ ข้าศึกเสีย

ถึงหาร

๑๑๔ มิลินท์

ชื่อกระษัตริย์ พระเจ้า มิลินท์ตรัส

บุราณ

ถามพระนาคเสน

๑๑๕ มุจลินท์

คันจิก

๑๑๖ ปทุมวัน

บ่าบัว, หม่อมบัว, ละครประทุมวัน

๑๑๗ พระทวัน

บ่าสูง, บ่าใหญ่

๑๑๘ ไพรวัน

บ่า

๑๑๙ หิมวันต์

มีน้ำค้าง, (ชื่อบ่า อยู่บ่าหิมวันต์
ชื่อเขา)

๑๒๐ ขนมนวัน

บ่าไม้

๑๒๑ ลาวันมาศ

เคื่อนเกล้า

๑๒๒ อภิวันท์

ไหว

ถวาย อภิวันท์พระไท
รัตน

๑๒๓ มัชฌวาน

พระอินทร์

คำเดิม	คำแปล	คำใช้ปนตัว อย่าง
๑๒๔ วสันต์	กาลเป็นที่ตกแห่งฝน ฤดูวสันต์ฝนตกมาก	
๑๒๕ เกษมสันต์	ความ สุขเย็นใจ	
๑๒๖ เกษมสถานต์	ความ สุขเย็นใจ	
๑๒๗ เกลือสินเฮอร์	เกลืออย่าง ๑	ยานี้เข้า เกลือสินเฮอร์
๑๒๘ ดินธุ	น้ำ	กระ แล ดินธุ
๑๒๙ ดุนทโรวาท	ตั้ง ดุน ทิ	
๑๓๐ ดุนย	ว่างเปล่า, หาย,	ช่วย ดุนย ฝั ให้
๑๓๑ ดันทนา	พูด	๒ คน ดันทนา กัน
๑๓๒ ดนุสนธิ์	ติดต่อกัน	ลีบอนุสนธิ์
๑๓๓ อวหันต์	ผู้ควร, ผู้ไกล,	เป็นพระอวหันต์ท่านละ
	พระดังขวัญอย่างสูง	ก็เลศได้สิ้น
๑๓๔ มหันต์	ใหญ่	มหันตเดช
๑๓๕ คิม หันต์	ร้อน	ฤๅคิม หันต์ต้อง ร้อน
		อยู่เอง
๑๓๖ มหานครา	มีอัยยาไศรยใหญ่	
	ไศรย	
๑๓๗ ปะทาน	ละ	ปะทานะกับ ภาวาชา
		กัน
๑๓๘ สมุจเฉตปะทาน	ละ ชาติ	

คำเดิม

คำแปล

.. คำใช้เป็นอย่าง

๑๓๙ มหินทร

เป็นใหญ่ในแผ่นดิน

๑๔๐ อินทวิย

ร่างกายที่กล้าแข็ง อินทวิย วิจารณ์ จึงไม่

ความรู้จัก ๖ มีตา รู้จัก

เป็นต้น

ว สกท

๑ บรรณาการ

ของถวาย, ของที่ควร ราชทูต นำเครื่องราช
นำไปพร้อมกันหนึ่งถือ บรรณาการมา

๒ การ

ผู้ทำงาน

ทำการงาน

๓ อากา

กิริยา

อาการเป็นอย่างไร

๔ ปวการ

กำแพง

ล้อมปวการ

๕ พิศาร

ทำให้ผิดเค็ม

คนนี้ทำพิการ

๖ ตระการ

แปลก

งามตระการ

๗ ทุกประการ

ทุกอย่าง

ก็ทุกประการ

๘ ปถุขการ

เครื่องใช้ถ้อยของ

สมณะ

๙ อังการ

หน่อ

๑๐ พุทธางกูร

หน่อพระพุทธรเจ้า

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๑๑	วางกูร	หน้าของท่านผู้ประ เลิฐ	
๑๒	อากร	ล้วย, บ่อเกิด	ภาษีอากร
๑๓	กร	มือ	พระกร
๑๔	ศรีดังขักร	มีดังขเป็นศรีในมือ	พระศรีดังขักร
		นารายณ์	
๑๕	ศรีกร	มีมือเป็นศรี, นารายณ์	พระศรีกร
๑๖	ศุกร	ฤกษ์ดี	วันศุกร
๑๗	ดัษกร	ข้าศึก, ลัทธิ, โจร	พวกดัษกร แกลนกลั่ว
๑๘	จามิกร	ทองคำ	
๑๙	ทาสกรรมกร	เบี้ยแลกหนี้ใช้ กรงาน	เป็น ทาสกรรมกร ต้องทำการตามเขาใช้
๒๐	นิกร	หมู่	พล นิกร ก็ให้ล้น
๒๑	พลากร	หมู่พล	พวกพลากร ก็เหี้ยม หาญ
๒๒	ครามังกร	การอุปถัมภ์ชนิดหนึ่ง	คิครามังกร
๒๓	แดนยากร	หมู่เณร	ล้วนอุปถัมภ์แดนยากร
๒๔	พระราชลัญจกร	ตราหลวง	มีพระราชลัญจกร ออกไป

คำเดิม

คำแปล

คำใช้เป็น ตัวอย่าง

๒๕ ทิวากร

พระอาทิตย์, ผู้ทำวัน แสง ทิวากร วัน จัด

๒๖ ทิพากร

พระอาทิตย์, ผู้ทำวัน เมฆยัง ทิพากร

๒๗ ทินกร

พระอาทิตย์, ผู้ทำวัน

๒๘ ภาษกร

พระอาทิตย์ ทำแสง

สว่าง

๒๙ นิธากกร

พระจันทร์, ทำคืน

๓๐ รัชนิกร

พระจันทร์, ทำความ รัชนิกร แจ่ม จ้า

เย็น ดี

กลางหา

๓๑ มหาอรรคนิกร

บันใหญ่

๓๒ มัญเชฐิการ

ภาษาฝาง

๓๓ ลัมมชากร

ภาษาการเดิน รา, กรม ลรรพา กร นอกใน

ภาษาละคร

๓๔ สรรพากร

อากร ทั้งปวง, ที่เกิด

ของถึง ทั้งปวง

๓๕ คัมภีรพยากรณ์ คำราโหรอย่าง

ตามคำภีรพยากรณ์

ชะตาคน ภูมิ

๓๖ กรรมกรณ์

เครื่องทำโทษ

ต้อง จำด้วยกรรมกรณ์

๓๗ ลับดปกรณ

คัมภีรเจ็ด,

พระลงษ์ลัษดปกรณ

ท่อง คัมภีรเจ็ด,

คำเดิม	คำแปล	คำใช้ไปนตัวอย่าง
๓๘ อลงกรณ์	เครื่องประดับ	ลวดทรงแลงกรณ์
๓๙ มหาปกรณ์	คัมภีร์ใหญ่	พระมหาปกรณ์
๔๐ อาเกียรณ์	เรียราย, เกื่อนนกลั่นผลคกคกอาเกียรณ์	
๔๑ รามเกียรต์	เกียรตยศพระราม	เรื่องราวรามเกียรต์
๔๒ ลังขาร	ร่างกาย	ลังขารทว่าผู้ตุนทนง
๔๓ บริกขาร	เครื่องใช้ถอยของ	ลังที่เป็นบริกขารมี ๘
	คณณะ	
๔๔ ปฏิลังขรณ	ซ่อมแซม	ทรงปฏิลังขรณ
๔๕ ทุขร	ข้อยักษ์ในเรื่อง	ทุกขรตรีเคียรที่
	รามเกียรต์	บัลโดย
๔๖ ลิงขร	ภูเขา, ลิงขมียอด	เหาะลงตรงลึงขร,
๔๗ อังคาร	ถ้ำ, ชื่อวันที่ ๓	วันอังคาร,
	ของวันทั้ง ๗,	พระอังคาร
	ชื่อเคราะห์ที่ ๓	
๔๘ ไกราคาร	เรือนคดง	
๔๙ ภัณฑาคาร	เรือนลำหรับไวของ	
๕๐ กุฎาคาร	เรือนยอด	
๕๑ เภวาคาร	หอกลอง	
๕๒ ถัดดาคาร	โรงลำหรับไวบัน	

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๕๓	สวคร	ทเล	กตางดาครคลั่นจัต
๕๔	ลคร	คนว่า	เล่ณลคร
๕๕	นคร	เมือง	กรุงเทพมหานคร
๕๖	ศกุงฆาร	เครื่องประดับยศ, ทรัพย์สินมบัติ	ศกุงฆารหัตถ์มล้อม พร้อมเพรียง
๕๗	จรรจา	พูด	ยินล้าเนียงเลียง จรรจา
๕๘	จำนรรจา	พูด	เชิญท่านจำนรรจา
๕๙	โจษจรร	ตั้งตนขึ้น, กักตึง	ยินเลียงโจษจรร
๖๐	อาจารย์	ผู้เฒ่าเฒ่า, ผู้ที่ศิษย์ ควรปฏิบัติ, ครู	ผู้ซึ่งเป็นอาจารย์ดัง ดอนศิษย์
๖๑	ธมาจาร	ความประพฤติ พร้อม, ประพฤติ	มีธมาจารอันเวียน ร้อย
		เสมอ	
๖๒	อาจารย์	ผู้เฒ่าเฒ่า, ผู้ที่ศิษย์ ควรประพฤติ, ครู	ผู้ซึ่งเป็นอาจารย์ ต้องสอนศิษย์
๖๓	ทุราจาร	ความประพฤติชั่ว,	ทำทุราจาร
๖๔	ภิกขาจาร	เที่ยวไปเพื่อสิ่งที่ ควรขอ, ขอด	เที่ยวภิกขาจาร

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็น ตัวอย่าง
๖๕	สัญญา	ไปพร้อม	เที่ยวสัญญา
๖๖	มทจร	ไปด้วยเท้า	วิ่งเร่งมทจร
๖๗	โคจร	ไปดังโค, อาหาร, ความประพาศ, ที่ แสวงหาอาหาร	เที่ยวโคจรไม่รู้จัก โคจร
๖๘	เขจร	ไปในอากาศ	อาทิตย์เขจร
๖๙	จร	ไป	เล็ดจจร
๗๐	อนจร	ผู้ประพาศตาม	พระสงฆ์อนจร
๗๑	พนจร	คนไปในป่า, พรานป่า	พนจรเงินไพร
๗๒	พเนจร	ไปในป่า	เที่ยวพเนจร
๗๓	เคจร	ไปจากเรือน	ครั้นเช้าก็เคจรไป
๗๔	คเนจร	ไปจากเรือน	
๗๕	พุ้งขจร	พุ้งดลไป	มีกลิ่นพุ้งขจร
๗๖	เจียร	นาน	จากเจียร
๗๗	ชา	ชายชู้	
๗๘	อจร	ตรง	ใบก้านจร
๗๙	สิงหนัญช	นำต่างมีซึ่งตรงที่ผู้อำ นาจตั้งราชสิทธิ์เยี่ยม	เล็ดจออกถึงหนัญช

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๘๐ แก้ววิเชียร	ชื่อแก้วชนิด ๑	แก้ววิเชียรโชติช่วง
๘๑ ราชฎ	ผู้อยู่ในแว่นแคว้น	ชาวราชฎ
๘๒ บรรพบุรุษ	เครื่องลาด	พระบรรพบุรุษ
๘๓ ไพฑูริย์	ชื่อแก้วชนิด ๑	ไพฑูริย์จินตาควงคุ ไลธาดา
๘๔ มณฑิย	เรือนหลวง	พระมณฑิย
๘๕ พิโตร	พัง	มีกลิ่นพิโตรไป
๘๖ กัณดา	ที่คับแคบ, ที่หาน้ำ ได้โดยยาก	ทางกัณดาต้องหาน้ำ ไปกิน
๘๗ อาตุ	เค็ดร้น	มีความอาตุ
๘๘ บิดา	พ่อ	บิดาสอนบุตร
๘๙ มารดา	แม่	มารดากับบุตร
๙๐ อัศดร	ม้าอย่าง ๑	
๙๑ อตุ	เหนื่อ	ทิศอตุ
๙๒ อัษโฏคต	ยิงด้วยแปด	อัษโฏคตบรรลต มงคล
๙๓ เคียร	ผ้ง	คาสเคียร
๙๔ เคียรถ์	ท่า	ลงโดยเคียรถ์

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นทวิอย่าง
๙๕ ธุระการ	ช่องเป็นท้อง, การ ตง, ผู้ตง (คือผู้ตง มายังมนุษยโลก จากสวรรค์ซึ่ง เรียกว่าแบ่งภาค)	พระธุระการ
๙๖ วิตถาร	กว้างขวาง	ทำให้วิถาร
๙๗ คั่นกะถิร	คั่นไม้ชนิด ๑	
๙๘ บวรจถรณ์	เครื่องลาด	พระบวรจถรณ์
๙๙ ลกิตยเลถียร	ตั้งมั่น	ขอลกิตยเลถียร
๑๐๐ ถาทร	๕ ๕ เออเพอ	ผู้มีจิตรถาทร
๑๐๑ ถุนทร	๕ ๕ เออเพอ	ถุนทรพจน์
๑๐๒ ถาทร	๕ ๕ เออเพอ	
๑๐๓ ธนาทร	ไม่๕ ๕ เออเพอ	ไม่ถ้องธนาทร
๑๐๔ มโหทร	ท้องใหญ่, (ชื่อยักษ์)	มโหทรถาธรตั้งจรไพร
๑๐๕ ถาธารณ	ทั่วไป	ของนี้มีถาธารณ
๑๐๖ ชลธาร	น้ำ	ชลธารละทานห้วย
๑๐๗ เหาธาร	ยิง, หยาบ	พลอกเหาธาร
๑๐๘ ธาร	น้ำ	ถ้องธาร
๑๐๙ คชาธาร	ข้างทรง	ทรงคชาธาร

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอักษร
๑๑๐ ขาวพระดว	ไม้ท้าว	ทรงขาวพระดว
๑๑๑ วิชฺฐ	ชื่อกระษัตริย์ แต่	พระวิชฺฐ
	ก่อน	
๑๑๒ ภูธร	ทรงไว้ซึ่งแผ่นดิน,	
	พระเจ้าแผ่นดิน	
๑๑๓ มหิธร	ทรงไว้ซึ่งแผ่นดิน, ปางองค์มหิธรจรจาก	
	พระเจ้าแผ่นดิน	อาสน์
๑๑๔ สาส	ดิ,กรรมทำประ	ชูเขตตั้งสาธ
	โยชน์ให้สำเร็จ	ท่านอ้าง
๑๑๕ ขโลธร	ทรงไว้ซึ่งน้ำ,	จะเก็บสุมาลาด
	แม่น้ำ	ประดับกับชะโลธร
๑๑๖ ยโลธร	ทรงไว้ซึ่งยศ	เมืองยโลธร
	(ชื่อเมือง)	
๑๑๗ กำธร	ชื่อยักษ์, พึง,	วิชาธกำธรลัญจ
	กัถก้อง	ไพร, กำธรอากาศ
๑๑๘ วิทยาธร	ทรงวิชาไว้, คนมี	พวกวิทยาธรพากัน
	วิชาพวก ๑	เหาะไป

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นคังฮยว
๑๑๙ อิตินธร	ทรงผู้แลวงไว้ คือ เป็นที่อยู่ของฤาษีผู้ แลวงคุณสมบัติ (ชื่อภูเขา)	
๑๒๐ ยุคัณธร	ทรงคู่แห่งยอดเขาไว้ คือยอดเขานั้นมีถ้ำ ฐานเป็นคู่กัน (ชื่อ ภูเขา)	
๑๒๑ เนมินธร	ทรงถ้ำฐานคังคัมไว้ (ชื่อภูเขาเนมินธร)	
๑๒๒ ศศิธร	ทรงรูปกระต่ายไว้ ศศิธรจรแจ่มเรือง มีรูปกระต่าย, กลางอัมพร พระจันทร์ หรือ ชื่น	ความขุทธรณ์
๑๒๓ อุตอรณ		
๑๒๔ ศทาท	ตระบองซึ่งเป็นของ ควรทรงไว้คือเป็น ของควร มีอ	มือติดหีบไค้ลทาท
๑๒๕ วานร	ถึง	เสนาวานรยังคัมไทว
๑๒๖ พานร	ถึง	พานร ฤทธิไกรใจกล้า

คำเดิม

คำแปล

.. คำใช้เป็นตัวอย่าง

๑๒๗ นิกร นร	หมู่ คน	
๑๒๘ จำ เนียร	นาน	ครั้น อยู่จำ เนียร มา
๑๒๙ คำ เนิร	เดิน	ทรงพระ คำ เนิร
๑๓๐ นิบุรณ บท	มีบทอันเดิม, บทที่เดิม	
๑๓๑ บริบูรณ์	เต็ม, เต็มรอบ	สิ่งของต่างๆ มีบริบูรณ์
๑๓๒ สัมบูรณ์	เต็มพร้อม	สัมบูรณ์ด้วยโภค สมบัติ
๑๓๓ เพ็ชรบุรี	ชื่อ เมือง	
๑๓๔ ทิศบูรพ์	ทิศวัน ออก	ตม มาแต่ทิศบูรพ์
๑๓๕ กระโบร	ศอก	
๑๓๖ บริ	ข้าศึก, ผู้อื่น	ปราบปร
๑๓๗ ข่ายปร	เครื่องดับของกิเลส	พ้น ข่ายปร ซึ่งเป็น ข้า ศัก
๑๓๘ บริบูรณ์	เต็ม รอบ	
๑๓๙ ราชพรตลก	คนสนิทของพระเจ้า	ทหารราชพรตลก แผ่นดิน
๑๔๐ สัมภาร	ผู้บัณฑิต, ผู้มีกิจ	สภาร จัดการ วัด ที่หนักมาก
๑๔๑ บริพา	ผู้แวดล้อม	พร้อมพวกบริพา

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๑๔๒ ท้าวฤเพร	ชื่อเทวดา นายยักษ์ ซึ่งเป็นโลกบาลที่ ๔	
๑๔๓ สยมพร	เลือกเอง (คือเลือก การ สยมพร นาง ผัวตามชอบใจ)	ภฤชณา
๑๔๔ อัมพร	ฟ้า	เหาะ ขึ้นยังพื้น อัมพร
๑๔๕ สถาพร	ตั้งมั่น	
๑๔๖ ไม้อุทุมพร	ไม้มะเดื่อ	ราชอาศน์ไม้อุทุมพร
๑๔๗ อภรณ์	เครื่องประดับ	ประดับอภรณ์เครื่อง มั่น
๑๔๘ เพียร	ความหมั่น	มีเพียร คงต้องรู้
๑๔๙ โทธธมการ	สิ่งที่เกิดแก่ความ ตรัสรู้, บารมี	มาสู่พระบรมโพธิ ธมการ
๑๕๐ สมารภูมิ	ที่รวมตาย, ที่รบ, ที่ ประชุมเพื่อการรบ	อาจองค์ท่าน ถดาง สมารภูมิ
๑๕๑ ยักษมาร	ยักษ์แถมมารบางที่ใช้ เรียกยักษ์ทั้ง ๒ คำ (ยักษ์เป็น สัตว์ชาติ ๑ มารเป็น สัตว์ชาติ ๒ ซึ่งนับว่าเทวดา)	ใจ ยักษใจมาร

คำเดิม

คำแปล

คำใช้เป็นตัวอย่าง

๑๕๒ กุมาร

เด็ก

หมอกุมารมารักษาเด็ก

๑๕๓ พระพิชิตมาร

พระผู้ชนะมาร

พระพิชิตมาร ชำระข้า

พระพททเจ้า

ศึกคือกิเลส

๑๕๔ พระยามาร

มารซึ่งเป็นเจ้าใหญ่ พระยามาร พงมาน

การโยธา

๑๕๕ มุรธาภิเศก

รดที่ศีรษะ

ถวยมุรธาภิเศก

๑๕๖ เมืองเขมร

เมืองของคนชาติ

เมืองพระคบองเป็น

เขมร

เมืองเขมร เมือง ๑

๑๕๗ อมร

เทวดา

อมรเทเวศร์แจ้ง

ประจักษ์จิตร

๑๕๘ มิ่งลมร

ขวัญใจ

มิ่งลมรทราบเรื่องอย่า

เคืองใจ

๑๕๙ ม้วยมรณ

ตาย

ถึงกรรมจะม้วยมรณ

๑๖๐ ภมร

แมลงภู่

ภมรเคล้าเลาควน

๑๖๑ ไจมร

ดอก

๑๖๒ ไตมร

ดอก

ดาบไล่ไต้ ไตมร

๑๖๓ ยรวรยง

งาม, งามเป็นสง่า

เล็ดจขึ้น รดลุ่มรณันตุ

ยรวรยง

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๑๖๔ เกยร	สร้อยอ่อน	ทรง สร้อยเกยร
๑๖๕ มายร	นกยูง	พริ้งพริ้วมพอง
๑๖๖ พงษ ประยร	วงษญาติ	ประยร
๑๖๗ เปรียญ	ผู้รอบรู้	ฐานาเปรียญ
๑๖๘ ศุกวร	วันฤกษ์ดี	ครั้นได้ศุกวรมหาพิ
		ไชยฤกษ์
๑๖๙ ทิววาร์	วัน กลางวัน	
๑๗๐ ไทรทวาร์	ประตุ	พริ้วด้วยไทร ทวาร์
๑๗๑ ไทรวาร์	ตามวัน, ตามควา	ครบถ้วน ไทรวาร์
๑๗๒ คติยวาร์	วันที่๓, ควาวันที่๓	ครั้นถึงคติยวาร์
๑๗๓ มหุรติวาร์	วันฤกษ์	
๑๗๔ พระทวาร์	ประตุ	เสด็จออกทาง พระ
		ทวาร์ เเทร่าชมเหศวร
๑๗๕ บวร	ประเสริฐ	งามบวร
๑๗๖ ถาวร	ตั้งมั่น	ให้ถาวรสืบไป
๑๗๗ สถาวร	ตั้งมั่น	ให้สถาวรในการที่ดีที่

คำเดิม

คำแปล

คำใช้เป็นตัวอย่าง

๑๗๘ นิรณ

ก้นกาง, ถึงที่เกิดใน นิรณห้า
จิตรเป็นเครื่องห้าม

ฉาน สมบัติ

๑๗๙ อารณ

เครื่องกัน, ท่านบ พระอารณหัวนเทศ
(ไข้วา ห่วง,

อาไลย, หมายถึง

กามฉนทาวร)

๑๘๐ จิว

ผ้าที่พระสงฆ์ใช้ ๆ สบงจิว

เรียกผ้า ห่มโดยมาก

๑๘๑ ประภัสสร

ดีเยี่ยม

แจ่มจรัสประภัสสร

๑๘๒ พระแสงศร

เป็นชื่ออาวุธอย่าง ๑ พระนารายณ์ฤทธิรงค์
ซึ่งเป็นของเจ้า ทรงแสงศร

๑๘๓ มหิศร

เป็นใหญ่ใน แผ่นดิน

๑๘๔ องค์อิศร

องค์เป็นใหญ่ยิ่ง

๑๘๕ สมพิศ-ศร

บ้, เงิน บ้ (เงินที่ เก็บสมพิศศร

เจ้าของสวนค้องเสีย

อย่าง ๑ ออกเก็บทุกปี)

๑๘๖ เทพอัศร

นางฟ้า

งามดังนางเทพอัศ

ศร จร จากชั้นฟ้า

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๑๘๗ ภูมิศวร	ผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน	
๑๘๘ พระราเมศวร		พระราเมศวร ราชบุตร
๑๘๙ พระเคียร	หั่ว (เจ้านาย)	
๑๙๐ กาชร	ควาย	กาสรรฤทธิแรง แข่งขัน
๑๙๑ อักษร	ตัวหนังสือ	อ่าน อักษร
๑๙๒ เกษียร ลมท	ทเลน้ำนม	
๑๙๓ ไอลวรยศ	สมบัติ, ความเป็นใหญ่,	ครอบครองไอลวรยศ
๑๙๔ มไอลวรยศ	สมบัติอันใหญ่ ความเป็นอิศรใหญ่	
๑๙๕ ลาร	แก่น	เข้าลาร
๑๙๖ เลี่ยมลาร	ล้อยเยของกราย	งาม เลี่ยม เลี่ยมลาร
๑๙๗ ลุรีย์	พระอาทิตย์	แสงลุรีย์
๑๙๘ ไอลุรีย์	สมบัติ, ความเป็นใหญ่	ถวายไอลุรีย์สมบัติ
๑๙๙ มไอลุรีย์	สมบัติอันใหญ่, ความเป็นอิศรใหญ่	
๒๐๐ นเรนทรลุรีย์	ผู้เป็นใหญ่ในคนซึ่ง มีอำนาจปานอาทิตย์ ดินทร์ทรงศิลปศร	นเรนทรลุรีย์ฉิบ

คำเดิม

คำแปล

คำใช้เป็นอย่าง

๒๐๑ อสุร

ไม่กล้า, (คือแพ้
พระอินทร์) ยักษ์

พวก อสุร

๒๐๒ ไกรสร

ราชลัทธิ

ไกรสร เมื่อจะ จร จาก
ถ้าแก้ว

๒๐๓ เกลว

ล่อง คอกไม้

๒๐๔ ทรงอนตร

รำพึง

๒๐๕ สโมส

ประชุมพร้อม

สโมส ดนินิบาด

๒๐๖ อาหาร

ของ ที่กลืน กิน

รับประทานอาหาร

๒๐๗ วิหาร

ที่อยู่

กุฏิวิหาร

๒๐๘ ไวหาร

คำพูด

ไวหาร แอบ คาย

๒๐๙ บริหาร

คำแก้, คำเครื่อง
รักษา

๒๑๐ บวรหาร

คำแก้, (เข้าใจกัน พระจอมภพอธิปัตย์
เป็นคำตั้ง)

บวรหาร

๒๑๑ ประหาร

คือ

๒๑๒ ถังหาร

นำไปพร้อม, นำ พระองค์ทรงตั้งให้
ถังหาร

๒๑๓ ไทธจารย์

ครูผู้รู้วิชาเทวดา

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็น ตัวอย่าง
๒๑๘ เทพสังหาร	เทวดาแนะนำ (คือ บันดาลให้รู้)	เทพสังหาร หากให้เห็น
๒๑๙ พยุห	รวมเกณฑ์เลข	พยุหมารหาร
	พลหาร	ฉวางอย่าง ๑
๒๑๖ อุตสาหกรรม	ตัวอย่าง	มีคำใช้เป็นอุตสาหกรรม ดังนี้
๒๑๗ พาเหียร	มีภาพนอก	เน้น ชำชักพาเหียร
๒๑๘ โอฬาร	ยิ่ง, หยาด	รูปโฉมโอฬาร
๒๑๙ มเหฬาร	หยาดใหญ่, ยิ่งใหญ่	
๒๒๐ วิฬาร	แมว	
๒๒๑ พระศรีอารย	พระ อริยมุนีศรี	
๒๒๒ บังอร	นางงาม	ดงดารทงามบังอร
๒๒๓ เหวอร	เขวงาม	

๓ สกต

๑	กัลยา	นาง	
๒	กัลยาณี	นางงาม	รูปร่าง อย่างเบญจ กัลยาณี

คำเดิม	คำแปล	คำใช้ปน ตัวอย่าง
๓ กัลป์	ส่วนการที่กำหนด	นานนับกับกัลป์ ควร, ลำเ็จ
๔ พระกาล	ชื่อเทวดาที่ไต่คนตาย	พระกาลมาผจญ (ตามที่เขากล่าวกัน) ชีวิค
๕ กาล	เวลา	ในกาลอันล้น
๖ วิกาล	เวลาแปลก (ตั้งแต่	กินเข้าไปใน เวลาวิกาล เที่ยงไปข้างแรมถึง เวลาวิกาลไม่ควร แต่คำไป) เทียว
๗ กุลบุตร	ลูกตระกูล	
๘ ราชินิกุล	คุณ, เขียววงษ์ข้างฝ่าย	หม่อมราชินิกุล พระมเหสี
๙ ปฎิกุล	เผ่าเบื้อย, น้ำเกลียด	ของสิ่งที่เป็น ปฎิกุล
๑๐ คิวกุล	ผัว, วงษ์, เหล่า	คนนี้มีตระกูล
๑๑ อนุกุล	เกิด, กุลบุตร	คุณ, คำขอ ท่านจงช่วย อนุกุล
๑๒ ตระกูลวงศ์	เชื้อสายของคนผู้	ตระกูลวงศ์ อัน มีผัว
๑๓ ท้าวสกุล	ท้าวทั้ง	ท้าวสกุลทวีป
๑๔ จอมสกุล	จอมทั้ง	เจ้าจอมสกุล
๑๕ วิกุล	แปลก	รูปวิกุล, จริวิกุล

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวของ
๑๖	มัจจคมคัล	ไหว้	นอน น้อม มัจจคมคัล พระผู้เป็นเจ้า
๑๗	จรตพระนังคัล	จดใด, แรกนา	พิธีจรตพระนังคัล
๑๘	โรงคัล	โรงที่เผ้า	เสด็จออกพระ โรงคัล
๑๙	เคียมคัล	ไหว้	ต่าง คน ต่าง เคียมคัล
๒๐	ถึง คาด	หมาจิ้งจอก	
๒๑	บุคคล	คน	บุคคลผู้ใด
๒๒	มงคด	ความเจริญ	เครื่องทำ การ มงคด
		ถึงความเจริญ	
๒๓	ศุภมงคด	ความดีแลความ เจริญ	ฤกษ์ ศุภมง คด
๒๔	จรวรัล	ไป	รีบเร่งจรวรัลอย่าอยู่ช้า
๒๕	จลาจล	วุ่นวาย, หวุ่นไวน้อย ใหญ่	(ยังเกิดจลาจล) เมื่อ ครั้งบ้านเมืองเกิดจลา จล
๒๖	ชล	น้ำ	กระ แล ชล
๒๗	ชลไนยน์	น้ำตา	ชลไนยน์ ไหลริน
๒๘	ชลเนตร	น้ำตา	ชลเนตร ไหลริน
๒๙	ฉศัลชล	น้ำตา	พระฉศัลชล

คำเดิม

คำแปล

คำใช้เป็นตัวอย่าง

๓๐ ชลธิ

แม่น้ำ

ชลธิษัณมีปลา

๓๑ ชลบุรี

ชื่อเมืองตำบลหนึ่ง เมืองชลบุรี

๓๒ ชฎิล

ฤาษี คนมีดั่งที่รู้งวัง พวกชฎิลมุ่ง หนังสือ
บน ศิริ ษะ

๓๓ มณฑล

วง กลม รอบ, ขอบ รอบพระ มณฑล

๓๔ กุณฑล

คัมพู

ทรงพระ กุณฑล

๓๕ ช้องคาล

ช่องลำห้วยตลอด

เขาลูกมาไช คาล

เหล็กไชคาล

๓๖ บันดาล

หากให้เป็น,

เทว ตา บันดาลให้ฝน

พ่อน

ตก

๓๗ บาดาล

พื้นล่าง

ชั้น บาดาล

๓๘ กันดาล

กว้าง

กันดาลพล, ท้าวทรงกัน

ดาล

๓๙ คาล

เพดาลในปาก

เสียง จะเกิด แอ่คาล

๔๐ คินคาล

คินไต้พื้น

ชุกให้ถึง คิน คาล

๔๑ คุลย์

คัน ชั่ง

ราชคุลย์

๔๒ อคุลย์

ยังไม่ได้

ลม บุรณ คุลย์ เชน

๔๓ เล็ดจ คด

เล็ดจถึง

ปาง ท้าวเล็ดจ คด

๔๔ เมทนี คดพิ

น แผ่นดิน

ที่เมทนี คด คน คดจน

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๔๕ นกคด	พัน ฟ้า	จันทร์ ล่วง กลาง นกคด
๔๖ นกาคด	พัน ฟ้า	จันทร์ ล่วง กลาง นกาตด
๔๗ นพปดล	เก้า ขึ้น	นพปดล เสวตร ฉัตร
๔๘ ปดพิคด	พัน แผ่น จิน	บิน เลี้ยว ลัดลง ปดพิคด
๔๙ พลุชากด	พัน แผ่น จิน	เหาะลง ยัง พลุชากด
๕๐ ธนิตลิดลิด	เลียง หนัก แด เลียง	อ่าน ให้ ชัด ธนิตลิดลิด
๕๑ ลดด	เบา อ้วน, หยาบ	ลดด สาฎก
๕๒ ลดด	บก	ลดด มารด
๕๓ กราบทุล	บก	กราบ ทุล ให้ ทรงทราบ
๕๔ ขารคำนัล	ที่ เฝ้า	เล็ดจ ขอดโรงธาร คำนัล
๕๕ นิล	เขียว	ลีนิล
๕๖ มณีนิล	แก้ว เขียว	แหวน หัวมณีนิล
๕๗ นิลรัตน	แก้ว เขียว	แหวน หัวนิลรัตน
๕๘ นิลวรรณ	สี เขียว	

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๕๙	นิลนันท	ชื่อถึงลีเขียวในเวียง รามเกียรติ์	
๖๐	จามลย์	หวั้นไทว, ร้องไห้	พระองค์ทรงจามลย์
๖๑	บัลลังก์	แท่น, ที่นั่งมีฐาน	พระที่นั่งบัลลังก์ กลม, คู้เขา ขี้
๖๒	ภูบาล	ผู้รักษาแผ่นดิน,	
		พระเจ้าแผ่นดิน	
๖๓	นฤบาล	ผู้รักษาคณ, พระเจ้า แผ่นดิน	
๖๔	มทิบาล	ผู้รักษาแผ่นดิน, พระ เจ้าแผ่นดิน	
๖๕	ธภิบาล	รักษายัง	พระผู้อภิบาล
๖๖	พญาบาล	รักษา	พญาบาลคนใช้
๖๗	บริบาล	รักษารอบ	พระผู้บริบาล
๖๘	มณฑิรบาล	รักษาเรือนหลวง	พระมณฑิรบาล
๖๙	คชบาล	รักษาช้าง	พระคชบาล
๗๐	นครบาล	รักษาเมือง	กรมนครบาล
๗๑	กระบิล	แดง	โคกระบิล
๗๒	พิบูลย์	เต็ม	พิบูลย์เพิ่ม กุลยศ

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๗๓	ไพบุตย์	เต็ม	ไพบุตเพิ่มพุลยศ
๗๔	กำโบล	กระพุงแก้ม	พระกำโบล
๗๕	กระโบล	กระพุงแก้ม	พระกระโบล
๗๖	คำบด	เขตร แดน	คำบดที่ใกล้ไกล
๗๗	ยุบล	ใจความ	ยุบล แจ้ง พียา
๗๘	อุบล	บัว	ดอกอุบล
๗๙	นิลบุล	บัวเขียว	ดอกนิลบุล
๘๐	นิโลศบล	บัวเขียว	นิโลศบลผูกพันน้ำ
๘๑	ผาล	ของลำห้วย ไถนา	
๘๒	ผลาผล	ผลไม้ใช้ผล ผลเล็ก ผลใหญ่	ผลาผล ลูกด้น เกล็ดน
๘๓	ทำบุญได้ผล	ได้ความดำริ ประโยชน์	
๘๔	เพ็ดคดอก ออก ผล	ออกดอก, ออกลูก	บ้างเมล็ดคดอก ออกผล รคนกัน
๘๕	คนพาล	อ่อน	คืออ่อน บัญญา
๘๖	พาลมฤค	เนื้อร้าย	พวกพาล มฤค ซาคิ
๘๗	อันธพาล	คนถันดานทุจริต ไม่มีบัญญัติจักษุ	พวกอันธพาล

คำเดิม

คำแปล

คำใช้เป็นตัวอย่าง

๘๘

กัมพล

ผ้าทำด้วยขนสัตว์

นุ่งห่มล้วนกำพล

คนเราใช้

๘๙

จุมพล

ผู้สูงกว่า บรवार

เจ้าจอม จุมพล

๙๐

ทศพล

กำลังสิบ

พระทศพล

๙๑

พล

กำลัง

พลพยุห์

๙๒

พลพาห์

พลเป็นพาหนะ

พวกพล พาห์

ล้วนกล้าหาญ

๙๓

ลักษมณีย

ละเอียดอ่อน

ของสิ่งที่เป็นลักษมณีย

๙๔

ดวงมณีย

นาง, ดอกไม้

พุ่มพวงเจ้าดวงมณีย

๙๕

เยาภมณีย

นางสาวราว

ขอเชิญเยาภมณีย

กะดอกไม

๙๖

องค์ลิมล

ตะพวยนิ้วมือ

พระองค์ลิมล

ชื่อพระลงษ์แต่ก่อน

๙๗

มุล

ต้นเค

มุลนาย

๙๘

ประมุข

ให้มาก, เพิ่ม

ของที่อุประมุข

๙๙

เค้ามุล

เค

แต่แรกเค้ามุล

๑๐๐

วิมล

ไม่มีมลทิน

๑๐๑

พิมล

ไม่มีมลทิน

พระพิมล

๑๐๒

นฤมล

ไม่มีมลทิน

นางนฤมล

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๑๐๓ มลโยธา	ค้นรบท้วยการ ชก มวดยคนปล้ำ	มลโยธานุโยค
๑๐๔ มลทิน	ความเศร้าหมอง	ไม่มีมลทิน
๑๐๕ กระทบ	ใจ, ตชกบัว	ดวงกระทบ
๑๐๖ ประมวล	เดิม	ประมวล
๑๐๗ เมล็ด	ดู	พระเมื่อดุหมุ่แมกไม้ ในทง
๑๐๘ ยด	เห็น, ดู	แต่ยด บเต็มคำ
๑๐๙ ไก่วัด	ดินแข็ง, ด่วน	จบหมุ่ถาวรคไกววัด
๑๑๐ รวงวัล	ของตอบความชอบ, ของเพิ่มกำลัง	
๑๑๑ วัลย์	เถา, เครือ,	เถาวัลย์
๑๑๒ ถวัลยราช	ด้วยราชสมบัติ	เถลิงถวัลยราชสมบัติ
๑๑๓ ชัชวาลย์	รุ่งเรือง, ถาวง	เรืองโรจชัชวาลย์
๑๑๔ ถังवाल	เครื่องประดับ อย่างหนึ่ง	ลวดถังवाल เนียงองค์
๑๑๕ ถวัล	คิด	หวังถวัล
๑๑๖ ถังवाल	เกี่ยวข้อ	มีความถังवाल

คำเดิม

คำแปล

คำใช้เป็นอย่าง

๑๑๗ โศกศัลย์

ความโศกตบยับ

เฝ้าโศกศัลย์ มิได้หาย
วายนึ่ง

๑๑๘ ไพศาล

กว้างขวาง

บำไพศาล

๑๑๙ ศาล

ที่ชำระความ, โรง

โรงศาล

๑๒๐ วิศาล

กว้างขวาง

วิศาลลีมา

๑๒๑ ศิลปศาสตร์

คัมภีร์แสดงความรู้

ว่าเรียนศิลปศาสตร์

วิชาซึ่งทำด้วยมือ

๑๒๒ รัชศาสตร์

รักษา ความปรองดอง
ใจที่

รัชศาสตร์ถ้อยภาษ

๑๒๓ ตรีศูล

สามง่าม

ทรงตรีศูล

๑๒๔ โกศล

ผู้ฉลาด, ความฉลาด หัดโกศล

๑๒๕ ฤศล

ความที่จิตรกไม่ชั่ว

๑๒๖ สรวล

หว่าวเราะ

ทรงพระสรวล

๑๒๗ เสรวล

หว่าวเราะ

เสรวล ดำรวลว่า

๑๒๘ ล่ำวล

หว่าวเราะ

ล่ำวลล่ำวลเฮฮา

๑๒๙ โกลาหล

กึกก้อง

เสียงโกลาหล

พื สตก

	คำเดิม	คำ แปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๑	กาฬี	ดำ	ลิกาฬี
๒	กาฬิบัณ	ฝ่ายดำ, ข้างแรม	กาฬิบัณพระจันทร์ มืดไปทุกคืน
๓	ปริกขารโจฬี	ผ้าเล็ก ๆ น้อย ๆ ท่อนผ้าที่ใช้ด้อยเล็ก น้อยเรียกว่าปริกขารโจฬี	
๔	ทัฬหะ	มัน	
๕	จักรพาฬี	ขอบจัก, วงกลมอัน หนึ่ง	จักรวาฬี ๑ แบ่งเป็น ๑๒ ราช
๖	แก้วประพาฬี	แก้วสีแดง	
๗	ทมิฬี	คนหยาบ, คนดรั้ย	พวกทมิฬี
๘	ท้าววิรุฬหก	เทวดาประจำทิศ ทักษิณ	
๙	จักรวาฬี	วงกลม, ขอบจัก	
๑๐	ปลาวาฬี	ปลาดร้ย	
๑๑	อาดาฬีหมาศ	เดือนแปด	

คำเดิม

คำ แปล

คำใช้เป็นตัวอย่าง

๑๒

สิงห์

ชื่อเกาะ, ชื่อคน

พวกสิงห์ผี มาหลายคน

ชาวเกาะนั้น

เกาะสิงห์ผี อยู่ตรง

ตรงแหลมอิน เตีย

จบ แม่ (กณ)

ก ถัก

๑ ขานาจักร

ความบังคับเป็นดัง พระราชอาณาจักร
จักร, จักร คือความบังคับหรือ
คนซึ่งอยู่ในความ
บังคับที่เป็นดังจักร

๒

จักรวาล

อาจุ คือ จักร, อาจุ พระองค์ทรงจักรวาล
ที่หม่น

๓

ฉัฏจักร

ครึ่งจักร ราช ฉัฏจักรหนึ่ง ๖ ราช

๔

วรจักร

จักรประเสริฐ

๕

ยาจก

ผู้ขอ

แจกจ่ายทานแก่ยาจก

๖

เบ็ญจก

หมวดห้า

ครบถ้วนเบ็ญจก

๗

บัญจก

หมวดห้า

ครบถ้วน บัญจก

๘

ประจักษ์

แจ้ง, ต่อตา

รู้ประจักษ์

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๙	อรัญญิก	อยู่ในป่า	คำบบ้านอรัญญิก
๑๐	บรรพชา	ผืนผ้า	ธงบรรพชา
๑๑	อัมภก	หมวดแปด	
๑๒	ชาฎก	เรื่องเก่า (ที่หมาย ว่าได้เกิดเป็นมา แต่ชาติก่อน)	เรื่องชาฎก
๑๓	ไตรปิฎก	ตะกร้าสาม, ธรรม ที่รวบรวม กัน เป็นสามหมวด	หมวดพระไตรปิฎก
๑๔	ลาฎก	ผ้าหยาบ	ผืนผ้าลาฎก
๑๕	ทริกฎก	เครื่องเผ็ดสาม	ยาเข้าทริกฎก
๑๖	อุปฐาก	ผู้บารุง	เป็นโยมอุปฐาก
๑๗	หัตถาณิก	หมู่พลข้าง, กองข้าง	ยืนเคียง หัตถาณิก
๑๘	อศวาณิก	หมู่พล, กอง ม้า	ยกพลอศวาณิก
๑๙	รดาณิก	หมู่พลรถ, กองรถ	เป็น นายรดาณิก
๒๐	บรรดาณิก	หมู่พลเดินเท้า, กองเดินเท้า	หมู่พล บรรดาณิก
๒๑	ทรรคิก	เดือน ๑๒, ดาว ฤกษ์ที่ ๓	

คำเดิม	คำแปล	คำไขเป็นทวนอย่าง
๒๒ ไปตก	ลุ่มลุ่มต่ว่อน	เหมือน ไป ตก พัง ลอน ป็น
๒๓ วิตถ	คิดทวิ ตรอง	มีความวิตถ
๒๔ ขรรณถลัก	ผู้แต่งขรรณ	พระ ขรรณ ถลัก
๒๕ โคถลัก	เนื้อชนิดหนึ่ง	ชีโคถลัก
๒๖ พิกักษ	ระวัง, รัชชา,	ดูเลขขอเชิญช่วยพิทักษ์
๒๗ บันทัก	ย่อ, กำหนด	จดหมายบันทัก
๒๘ ยีรทุก	ไล่, ทำให้เพียบ	เอาของบริวารทุกเรือ
๒๙ ปราทุก	เกือก	
๓๐ อทุก	น้ำ	วินอทุก
๓๑ เหมทุก	น้ำค้าง	เวลาตึกเหมทุกตก ไปรย ปราย
๓๒ พรชโซทุก	น้ำฝน	พรชโซตกตามกุด, กาล
๓๓ ทลิตก	คนเขื่องใจ, คน ยากจน	ทลิตกมาขอทาน
๓๔ ทรชีก	ร้ายยิ่ง	วันทรชีกห้ามการ มงคล
๓๕ ลาก	ทำให้ลำเียง	ลากยก่นย่อ

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้ปนทัวอย่าง.
๓๖	ลำนัถ	ที่อยู่	ลำนัถนัถที่ไหน
๓๗	พำนัถ	ที่พัก, ที่พิง	
๓๘	บัจจณิก	ข้าศึก	บ้อม บัดบัจจณิก
๓๘	กากนิก	อัตราเงิน อย่าง ๑	
๔๐	สนุก	ขึ้น ขาน	มีความสนุก
๔๑	ทำนุก	ทำนอง	
๔๒	กนก	ทอง	กนกรัตน บัญชร
๔๓	กัลปนก	คนควรกรุณา คือคน ถ้าพร้า	เป็น คน กัลปนก
๔๔	เลขผนวก	บวก	คิดเลข ผนวก
๔๕	กัล บก	ข้าง ตัดผม	ผู้ที่เป็น ข้าง กัล บก
๔๖	วิบาก	ผล อันตักวิเศษ	
๔๗	บักษี	นก, ลัตว มีปีก	บักษีบินร่อน
๔๘	บักษา	นก, ลัตว มีปีก	บักษาไผ่ผืน
๔๙	สุกร บักษี	ข้าง ขึ้น	สุกร บักษี จันทร สว่าง กลางเวหา
๕๐	ประระบักษี	ศัตรู, ฝ่ายผู้อื่น	ประระบักษีเบียดเบียน
๕๑	อธิปก	ผู้เป็นใหญ่	
๕๒	พากย์	ภาษา, คำพูด	สยาม พากย์

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็น ตัวอย่าง
๕๓ พิกากษา	ตัดสิ้น, พุดเป็นคำ ขาด	ลูกขุน พิกากษา
๕๔ วรรณพท	ผู้พรรณนาขอ	
๕๕ สราพก	ผู้ฟังคำสอน	เป็นสราพกพระพุทธเจ้า
๕๖ ภัคซ์	กิน	เชิญภัคซ์เลี้ยงลัทธิหม่อม
๕๗ ภัคษาหาร	อาหาร ซึ่ง ควร กิน	เครื่องภัคษาหาร
๕๘ สวามิภักดิ์	คบเจ้า, ซื่อตรงต่อ เจ้า	เข้ามาสวามิภักดิ์
๕๙ บำเรอภักดิ์	คบ ด้วยความบำเรอ	
๖๐ อปถากก	ผู้ค้า, ผู้อุดหนุน	
๖๑ บรมขรรมิถ	ผู้ประกอบในธรรม	บรมขรรมิถราช อันใหญ่ยิ่ง
๖๒ ประติมุค	สรวม	ประติมุคชฎา
๖๓ โอมก	ทราบ	
๖๔ ลามก	เลว	ของลามกอย่าเอาไว
๖๕ ศิวโมกซ์	ธรรมเป็นที่พ้น อันเกษม	
๖๖ ทิศาปาโมกซ์	ลู่ซึ่งเป็นใหญ่ ในหมู่ศิษย์ซึ่งมา แต่ทิศต่าง ๆ	ทิศาปาโมกซ์โลกเชรู

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๖๗	อาภรณ์พิโมกษ์	เปลื้องเครื่อง	พระที่นั่งอาภรณ์ พิโมกษ์
๖๘	วิมุติ วิโมกษ์	วิมุติ ความหลุดพ้น กิเลส, วิโมกษ์ธรรม เป็นที่หลุดพ้นจากสิ่ง สารวัฏ	
๖๙	สังฆปาโมกษ์	ผู้เป็นประธานใน สังฆ	
๗๐	ปรตยักษ์	ขัด, ต่อคา	ปรตยักษ์แก้คา
๗๑	ยุกติ ธรรม	ควร แก่ธรรม แก้สิ่ง ชอบ	ควร ดัง ที่ยุกติธรรม
๗๒	ปรตเยก	หนึ่งต่างหากคือ แผนกหนึ่ง	
๗๓	นายก	ผู้นำไป, ผู้เป็นหัว หน้า	นายกพล, สภานายก
๗๔	เทพารักษ์	เทวดาผู้รักษา	ขอเชิญเทพารักษ์
๗๕	สุรารักษ์	เทวดาผู้รักษา	สุรารักษ์ทุกตำแหน่ง
๗๖	บริรักษ์	รักษารอบ คอบ	เชิญช่วยบริรักษ์

	คำเติม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๗๗	จารึก	จด, เทียบไป	จารึกแผ่นศิลา เทียบจารึก
๗๘	โอฬารึก	ยิ่งใหญ่, ทยาย	โอฬารึกรุ่งเรืองดัง เมืองสุวรรณ
๗๙	พฤกษ์	ต้นไม้	ผลพฤกษ์หล่นลง
๘๐	รุจิเรก	รุ่งเรือง	รุจิเรกจรณา
๘๑	อติเรก	ยิ่ง, เกิน	อติเรกฉาภ
๘๒	นวก	ที่ไร้สุข, ที่ปราศ จากความเจริญ	ตถนวก
๘๓	ตารก	ดาว	
๘๔	พิตรก	คิด, ตรึก	
๘๕	พนจรก	ผู้ไปในป่า, พรานป่า	
๘๖	ลักษะ	ชะแนน, แฉน	
๘๗	พระลักษณ	พระผู้มีลักษณ	พระลักษณพระราม
๘๘	อัมลักษณ	ผู้ชำนาญเครื่องหมาย	กรม อัมลักษณ ความทั่วไป, ผู้เขียน หนังสือดี
๘๙	อัมระลักษณ	ลักษณต่ำ	ผู้ที่อัมระลักษณ
๙๐	นระลักษณ	ลักษณคน	นระลักษณภักตมือง

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัว อย่าง
๙๑ ไตรลักษณ์	เครื่อง หมายถึงตาม	เจริญ พระไตร ลักษณ์
๙๒ ศุภลักษณ์	ลักษณ์ ดี	นางศุภลักษณ์
๙๓ จันตลาค	ถึง ซึ่งเป็นเครื่อง หมายแทน ของโดย เลี้ยงตาย	
๙๔ ผลึก	ชื่อ แก้ว ชนิดหนึ่ง	
๙๕ ขัณฑุก	ปลิง	
๙๖ ลีโลก	บทกลอนคำขับ	
๙๗ ลาวโสดก	คำวาทที่เป็นบท กลอน, คำขับ ที่เป็นแก่นสาร	
๙๘ โลกย์	ที่เป็นอยู่ในโลกย์ โลกย์ธรรม	
๙๙ โลก	ดินฟ้าแดน อากาศอื่น ๆ โลกประโลม ที่จัดว่ารวมกันเป็น ส่วน ๆ	
๑๐๐ อาโลก	แสงสว่าง	อาโลกกลิน
๑๐๑ จันทาโลก	แสงจันทร์	
๑๐๒ สุริยา โลก	แสงอาทิตย์	
๑๐๓ วิเวก	สังัดเจียม	
๑๐๔ อาฬวกยักษ์	ยักษ์ตน ๑	

คำเดิม

คำแปล

.. คำใช้เป็น ตัวอย่าง

๑๐๕ ถาวง

ผู้ฟังคำสอน

พระถาวง

๑๐๖ นวก

ใหม่ ทมวดเก่า

๑๐๗ ศักรินทร

ผู้อาจทำว ลักกะ

๑๐๘ ศักดานภาพ

ผู้เป็นใหญ่ พระอินทร

ถึงซึ่งจำเป็นคืออำนาจ

๑๐๙ โมกษศักดิ์

ทอกลวิเศษเล่ม ๑, หยก

เป็นเครื่องพัน ศัก

๑๑๐ ศักดิ์

อำนาจ, ทอกล

มียศศักดิ์

๑๑๑ ผาสุก

สบาย

มีความผาสุก

๑๑๒ อภิเศก

รดน้ำเพื่อความยิ่ง อภิเศกให้เป็นเอก

รดยิ่ง สนมมนาฏ

๑๑๓ เอกศก

บทที่ ๑ แลบทที่ ๑๐ (นับ

แลเล่มอุทิศ

ตามเศษ ศักกราช)

๑๑๔ เงินมาศก

๕ มาศกเป็นบาท

๑๑๕ อุบายศก

จิตร ตั้งมั่นในพระ อุบายศกลิกา

รัตนไตรย์

๑๑๖ ทศก

ทมวดสิบ

๑๑๗ เศวรโสโก

สลดใจแห่งใจ

เศวราโสกลีโย

๑๑๘ เสก

ศักดิ์

.. เสกสู่เสียนม

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๑๑๙ มเหล็กขเทว	เทวดาผู้มีอำนาจ	มเหล็กขเทวราชวัง
ราช	ใหญ่	ถาวรค์
๑๒๐ ถักยบุตร	พระพุทธรูปเจ้าผู้บุตร	ถักย
	พระลงษ์	
๑๒๑ ถากยวงษ์	วงษ์กระษัตริย์ถากยะ	
๑๒๒ ตรีถากยมุณี	นักปราชญ์วงษ์ถากยมุณี	
	มิดิวิ, พระพุทธรูปเจ้า	
๑๒๓ ปฏิลาทก	ผู้รับ	
๑๒๔ วลาหก	เมฆ, ฝน, เทวดาฝน	ฝนฟ้าวลาหก
๑๒๕ พลาหก	เมฆ, ฝน, เทวดาฝน	พลาหกหกตกต้องความ
		ฤๅ
๑๒๖ มาพิถ	โรง	
๑๒๗ อพิถ	ฤๅษ	
๑๒๘ เอก	หนึ่ง	เป็น องค์เอก

ข สกิต

๑	ทศนัย	เด็บลับ	ทศนัยประชุม
๒	นำมุข	มุขคิณที่มีหลังคา	ที่นำมุขมีลัทธิวรรณ
		ยื่น ออกมา	

	คำเดิม	คำแปล	คว่ไขเป็นทัวอย่าง
๓	คิวิเมซด์	ข้าง พิเศษทัว ๑	
๔	เมซดา	ชื่อนางฟ้าคน ๑	เมซดาล่อ แก้วแวววัน
๕	สระเลข	เขียน ดี	อักษรสระเลข
๖	ถัดเลข	ความปฏิบัติชุด	ถัดเลขปฏิบัติ

เกลากิเลส

๗	ไพศาย	เดือนหก, ดาวฤกษ์	เดือนไพศาย ที่ ๑๖
---	-------	------------------	----------------------

๘	เลซบุคคล	บุคคล ที่ยัง ต้อง ศึกษา	
---	----------	-------------------------	--

๙	อเลซบุคคล	บุคคล ที่ไม่ ต้อง ศึกษา คือพระอรหันต์	
---	-----------	--	--

ค ๕๓๓

๑	ซุวรค์	คาบ ๒ คม	ซักพระซุวรค์ออกพัน ฟาด
๒	คักนางค์	มี องค์ ใน พ้า	
๓	บวิจาค	ถละ	บวิจาคทาน
๔	อำนคัมณ	แก้หวาค่ามิได้	
๕	บุนนาค	ข้อตันไม้ชนิดหนึ่ง	ตัน บุนนาค
๖	มหานาค	ข้างใหญ่	

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็น ตัวอย่าง
๗	นาค	ช้าง, งู	พระยานาค
๘	นาคกฤษณ	ช้างผู้มีพระเดวี	
๙	พรรค	พวก, หมู่	คุ่ม พรรคพวก
๑๐	พระผู้มีพระ ภาคย์	เป็นเชื้อของพระ พุทธเจ้า	พระผู้มีพระภาคย์ทรง ตรัส พระธรรมเทศนา
๑๑	เลวภาคย์	งาม มีล้วน ดี	เลวภาคย์เพียงจันทร์
๑๒	ภาค	ล้วน	เต็มภาค
๑๓	ภาคย์	ล้วน	เต็มภาคย์
๑๔	บริโศก	กิน	บริโภคอิมหน้าตำราญ
๑๕	อุปโศก	ใช้ดอย	ทรงพระราชทาน เครื่องอุปโศก
๑๖	มรรคผล	ถึงที่เกิดขึ้นในจิตร ได้มรรคผลแล้ว เพราะ การละกิเลสได้เสร็จ จัดเป็นมรรค ๘ ผล ๘	
๑๗	ถัมค	พร้อมเพรียง	ถัมคตั้งวาต
๑๘	ชลมารค	ทางน้ำ	เสด็จโดยทางชลมารค
๑๙	สถลมารค	ทางบก	เสด็จโดยทางสถล มารค

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๒๐ พยัคฆ์	เสือโคร่ง	หมู่พยัคฆ์ยัง บิอา หรือหาไม่
๒๑ พยัคฆา	เสือโคร่ง	ถององค์ทรงหนึ่ง พยัคฆา
๒๒ พยัคฆ์	นางเสือโคร่ง	พยัคฆ์หมีเฒ่นัดนักนอง
๒๓ ปรีตยา	ให้, ลละ	
๒๔ ยุค	คราว, คู่	เป็น ยุค
๒๕ กุณียุค (กณียุค)	คราวชั่วคราวที่ ๑	เกิดกุณียุค
๒๖ ทวารวียุค	คราวที่ ๒	
๒๗ ไตรตายุค	คราวที่ ๓	เมื่อครั้งไตรตายุค
๒๘ กฤตยุค	คราวที่ ๔	
๒๙ สมยุคสม ไวย	อายุคราวเดียวกัน, รุ่นเดียวกัน	
๓๐ ภาวนานุโยค	การเจริญภาวนา, พระครูภาวนานุโยค	ความเพียรในภาวนา, การประกอบในภาวนาเนื่อง ๆ
๓๑ โยชานุโยค	การประกอบในการ	รบเนื่อง ๆ

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๓๒	โยคเกณฑ์	กำหนดการคดี ที่ประกอบ ฤกษ์	
๓๓	มดโยธานุโยค	ผู้มีเพียรเพื่อคนรบ ด้วยการปล้ำ ผู้พนักงานมวย	
๓๔	อนุโยค	การประกอบเนื่อง ๆ ความเพียร	
๓๕	เพลิง ราก	ความ กำหนักดั่งไฟ	
๓๖	รากคำฤๅณา	ความ คั้นร่น ด้วยรากะ	
๓๗	ภรรรค	มรดโลก	จบ ภรรรค ไกวด
๓๘	ลวรรค	ภพ, มีอารมณ์อันดี	ลู่ ลววรรค
๓๙	ถังเวก	ความ ถัด	
๔๐	รังธรรค	แต่่งดั่ง	พระ ณา รายนันธุ์วิวงษ รังธรรค
๔๑	วิทก	นก	ฝูง วิทกบินว่อน
๔๒	ฉักคิ	ไฟ	ถ่อ กอง ฉักคิ
๔๓	ฉักเรศวร	เป่นใหญ่ เลิศ, นาง ผู้เป่นใหญ่ยิ่ง	
๔๔	ฉัควาษ	เจ้าชีวิตผู้เลิศ	เอกฉัควาษอันประเสริฐ

คำเดิม

คำแปล

คำใช้เป็นตัวอย่าง

- ๔๕ อัครมหา
นางผู้แต่งซึ่ง เป็นอัครมหา
คุณอันใหญ่เลิศ
- ๔๖ เอกอัครมหา
บุรุษผู้เป็นใหญ่เลิศ
เป็นที่ ๑

ข ๓ กค

- ๑ มัชฌิม
พระอินทร์ องค์มัชฌิมเป็นใหญ่
- ๒ มัชฌิม
เดือนสาม มัชฌิมขึ้นแก้คำ
พจนานุกรม
- ๓ เมฆหมอก
เมฆก้อนน้ำที่ลมพัด เมฆหมอกกลอกเกลื่อน
เข้าตอขยอยู่ใน ไทพมหน
อากาศ, หรือก้อนลม
หมอกเป็นโอเลอียด
อย่างหนึ่ง
- ๔ โมฆชน
คนเปล่า, จากคุณ คนว่าง
- ๕ โฆฆงดาว
ดังดาววิฤกษ์เป็นคังห้วงน้ำ
- ๖ ขลโฆฆ
ห้วงน้ำ
- ๗ โฆฆ
ห้วง

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
จ สกต		
๑	สกกรว	ตุ, กล้า
๒	ฉกรร	ตุ, กล้า
๓	กาจ	ร้าย
๔	ฉกาจ	ร้าย
๕	รังเกียจ	เกียจงอน
๖	ถิการ	การที่ท่า
๗	ประค	เหมือน, คล้าย
๘	ถมเด็จพระ	ผู้สูงศักดิ์ (เป็นชั้น) ตำแหน่งยศอย่าง สูง)
๙	เผด็จ	ตัด
๑๐	ตรวจ	นับ
๑๑	อุทจ	ความประหม่า ความที่จิตร พุ่งไป
๑๒	เท็จ	ไม่จริง, ปด
		ผลสกกรว ใจฉกรร ใจกาจ ใจฉกาจ มีความรังเกียจกัน ถิการไม่นำพา สัตว์ที่รู้ตา การประค คน พระยา, เจ้าพระยา ถมเด็จพระเจ้าพระยา เผด็จคัมภ ตรวจตราข้าศึก เพราะความอุทจ จึง ตัวมัน คนพูดเท็จพูดแต่คำไม่ จริง

คำเดิม

คำแปล

คำใช้เป็นตัวอย่าง

๑๓

นิจ

เที่ยง

เป็นนิจ

๑๔

วินิจ ฌย

ตัดสิน

วินิจ ฌย ความ

๑๕

ปจนา

ถาม

ข้อ ปจนา

๑๖

เขมฺมิจ ขบวน

ระเบียบ , แถว,

จยเขมฺมิจ ขบวน เบื้อง

แบบบรรพ

๑๗

บัจจย

เหตุ

เป็นบัจจย

๑๘

บัจจุบัน

เกิดขึ้นเฉพาะหน้า

บัจจุบัน กาล

๑๙

บัจจุลไมย

เวลาไกลรุ่ง

เวลาบัจจุลไมย

๒๐

บัจจาตไมย

เวลาไกลรุ่ง

เวลาบัจจาตไมย

๒๑

บัจนา

ภายหลัง

๒๒

ลัมพัจนรณิถ

กาลสิ้นปี

พระราช พิธิลัม พัจน

ณิถ

๒๓

พจน

พูด

มีพจน

๒๔

พจมาน

มีคำพูด

จึงกล่าวพจมาน

๒๕

พจนวิลาศ

พูดเยอกราย,

ทำนองที่พูด

๒๖

พจนสุนทร

พูดดี

มีพจนสุนทร อัน อ่อน

หวาน

๒๗

เอกพจน

คำพูดถึงของถึงเดียว

	คำเดิม	คำ แปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๒๘	พหูพจน์	คำพหูพจน์ของมาก	
๒๙	ไวพจน์	คำต่าง ๆ ที่เป็นชื่อ ของสิ่งเดียวกัน, บางผู้รู้หมายว่าคำ เดียวกันคล้ายกัน	ไวพจน์พิจารณ
๓๐	พจน์	คำพูด	ถยามพจนภาษา
๓๑	มัจจุราช	ความตาย (ความ ตายทั้งเข้าชีวิต)	พระยามัจจุราช
๓๒	มัจฉา	ปลา	หมู่มัจฉา
๓๓	อำมาจ	ข้าราชการ	หมู่อำมาจ
๓๔	มิจฉาทิฐิ	เห็นผิด	พวกมิจฉาทิฐิ
๓๕	เคียรัจฉาน	ลัทธิไปโดยขวาง	ลัทธิเคียรัจฉาน
๓๖	ถำเรีจ	ศฤการ	ครั้น แล้วถำเรีจ
๓๗	ศรีวิโรจ	มีความรุ่งเรืองเป็นศรี	
๓๘	วิโรจ	รุ่งเรือง	
๓๙	ไพโรจ	รุ่งเรือง	ไพโรจระจิตรเรืองชัย วาดย
๔๐	เรืองโรจ		ขวลิตเรืองโรจ
๔๑	รจนา	แต่ง	รุ่งเรืองรจนา

คำเดิม

คำแปล

คำใช้เป็นตัวอย่าง

๑๒ รุจิเดช

เขียนงาม

๑๓ คำรวจ

ผู้นับ

พวกคำรวจ

๑๔ ศีลจย

ภูเขา

ศีลจยเหล็กมโสด

๑๕ เวณยาวัจจกร

ผู้ทำซึ่งการ

ผู้เป็นเวณยาวัจจกร

ชวนชวาย

๑๖ วิงนิกะ

แมลงม้อง, คาวราชินีที่ ๗

๑๗ เว็จ

ที่ถ่ายอุจจาระ

ไปเว็จ

๑๘ บัศจ

ผี

ภูตบัศจ

ช ตก

๑๑: ลุงกช

บัวคิ

ลุงกชบาน

๒ บงกช

บัว

ดอกบงกชบาน

๓ ชัช

ของชบเคียว

๔ คิชนธ

แฉ่ง

๕ คิชนกฏ

มียอดคัง แฉ่ง

เขาคิชนกฏ

๖ คช

ช้าง

พลคช

๗ คชถาร

ช้างก็คชช้าง

ทรงคชถาร

นั่น แฉ่ง, ช้างแท้คือ

มีกิริยาถ่มควรร แฉ่ง

ความเป็น ช้าง

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๘	ฤทธิเดช	เครื่องสำเร็จความ	ประกอบด้วยฤทธิเดช ปรากฏาแลอำนาจ
๙	พระทรงเดช	พระผู้มีอำนาจ	พระทรงเดช ธรล พลาถทางสรรเสริญ
๑๐	พระเดชพระคุณ	ผู้มีอำนาจอันประ เสริฐแลมีคุณ อัน เลิวิ	ที่ท่านมีพระเดชพระ คุณแก่เรา
๑๑	พิชคณา	หมู่นก	
๑๒	พิช	พวาทมณ, นก	
๑๓	ธวัช	ธง	ลั่น ธวัชทิวอง
๑๔	ธวัช	ธง	
๑๕	นักปราชญ์	ผู้มีปัญญา	เป็นนักปราชญ์
๑๖	พานิช	พ่อค้า	นายพานิช
๑๗	อนุช	น้อง	
๑๘	นางนุช	นางน้อง	น้องสาว
๑๙	บวช	เว้นตัวจากเบญจะ	ไปรบบวช กาม
๒๐	ผนวช	บวช	ทรงพระผนวช

คำเดิม

คำแปล

คำใช้เป็นตัวอย่าง

- ๒๑ อุตฺตมาจารย์ ผู้เพ่งดูโทษคือครู พระผู้เป็นอุตฺตมาจารย์
ใหญ่ของพระ แลครู
ซึ่งเรียกว่าคู่สวด
(บางแห่งว่าอาจารย์
คืออุตฺตมา)
- ๒๒ กัมพูช เขมร กัมพูช พากย์
- ๒๓ เพ็ชรรัตน แก้วคือเพชร เพ็ชรรัตน เรืองโรจ
เพชรเป็นเครื่องทำ
ความยินดีให้เกิดขึ้น
- ๒๔ แหวนเพชร แหวนที่ประดับด้วย แหวนเพชรเม็ดเล็ก ๆ
เพชร
- ๒๕ สรรเพชร ผู้รู้ถึงทั้งปวง พระสรรเพชร
- ๒๖ เพ็ชฌฆาฏ ผู้ชำนาญโทษถึงตาย นายเพ็ชฌฆาฏ
- ๒๗ สัมเพช สลดใจ คิดสลดเพช
- ๒๘ โพชฌงค์ องค์ศรัทธา พระโพชฌงค์
- ๒๙ กัมโพช เขมร พากย์กัมโพช
- ๓๐ สัมโภช การทำขวัญ, สัมโภช ข้าง
การประชุมเลี้ยง
- ๓๑ สุปรรณภาชน โตะทอง, ถาดทอง, พระสุพรรณภาชน

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๓๒	ภาชน์	เครื่องใช้สอย	ภาชน์ทั้งปวง
๓๓	จักระภูษ	นารายณ์	ปางท้าวจักระภูษทรง ครองราช ตั้งซึ่งเป็น สฤทธโกษ
๓๔	สฤทธโกษ	ของกิน สอาด (อาหารเทวคา)	
๓๕	ทิพย์ โภช	อาหาร ทิพย์	คังทิพย์โภชน์
๓๖	โภชนาหาร	ของกิน, อาหาร คือ ของกิน	เครื่องโภชนาหาร
๓๗	มัจ	น้ำเมา	ดื่ม มัจ
๓๘	มัจฉิม	ท่ามกลาง	อยู่ใน มัจฉิม ประเทศ
๓๙	ปาโมช	ความขำเหิง	ยินดีด้วยความ ปาโมช
๔๐	ปราโมช	ความขำเหิง	ยินดีด้วยความปราโมช
๔๑	บัช	ความขำเหิง ความบูชา,	
๔๒	ประวัช	แหวน	
๔๓	มัจประวัช	แหวนลงเลขยันต์	มัจประวัช ยรรยงคง กระ พัน
๔๔	อมุชฉิยา	ไม่มีการรบ, รบไม่ได้	กรุง ศรี อมุชฉิยา

คำเดิม	คำแปล	คำใช้ไม่พ้องอย่าง
๔๕ อยุชนนิยบุรี	เมืองไม่มีการรบ, เมืองที่ใครรบไม่ได้	
๔๖ ชาติยุช	เคื่อนดิบเอ็จ	ชาติยุชมาศ
๔๗ ประโยชน์	สิ่งที่เกิดแก่ความ ประกอบ, ผล	ของที่มีคุณมีประ โยชน์ควร นับถือ
๔๘ โยชน	๔๐๐ เล่น	ทางนับโยชน
๔๙ ๒โยชนนิยบุรี	เมืองไม่มีการรบ	
๕๐ บทวิธ	ชุดิพระบาท	ในบทวิธ
๕๑ รัชกาล	กาลกำหนดด้วย เสวยราชสมบัติ	ในรัชกาลที่ ๕
๕๒ ถวัลยวิธ	เสวยราชสมบัติ	ถวัลยวิธ
๕๓ ถวัลยวิธ	เสวยราชสมบัติ	ถวัลยวิธ
๕๔ มหาวิธ	เจ้าชีวิตผู้เป็น ใหญ่	พระเทศกัณฑ์มหาวิธ
๕๕ เทวราช	พระราชาของ เทวดา	เทวราชวังสวรรค์
๕๖ จักพรรดิราช	พระราชาผู้ใช้จักร คืออำนาจให้เป็น ไป, ชื่อกระษัตริย์	สมเด็จพระมหาจักร พรรดิราช

คำเดิม	คำแปล	คำไข่ไปนตัวอย่าง
๕๗ พระราชฤ	ใจ ของเจ้าชีวิต	มีพระราช ฤไทย
ไทย		ต้องพระ ประสงค์
๕๘ พระราชทวี	ทวีพลวง	พระราชทวี นัย แดน
๕๙ นาคราช	พระยานาค	นาคราช แผลง ฤทธิ
๖๐ อัครราช	พระยาม้า	อัครราช อัน กาง ฤดี
๖๑ วาริช	ปลา	หมู่ วาริช แหวก ว่า นัย
		ถาย ดิน ฤ
๖๒ โล	บัว	
๖๓ โล	บัว	โล เฝย ขยาย
๖๔ มาลีลาช	ดอกไม้ แล เข้า ดอก	เครื่อง มาลีลาช
๖๕ วัชรินทร์	พระอินทร์	ปาง ทำวัชรินทร์
๖๖ วิชาจารย์	อาจารย์ผู้มี	วิชาจารย์ อ่าน เวท
	ความรู้	วิเศษ ชลิ่ง
๖๗ วิชาธร	ทรงไว้ซึ่งความรู้	พวก วิชาธร
๖๘ ประวิ	แหวน	ประวิวง นี้ มีค่า มาก
๖๙ วิชา	ของต้องจำรู้,	มีวิชา เหมือน มีทวี
	ความรู้	อยู่ นัย แดน
๗๐ ทวิ	พราหมณ์, นก	หมู่ ทวิต่าง แซ่ชื่อ
๗๑ ณะ	กลดใจ	มีความ ณะ เวช

คำเดิม	คำแปล	.. คำใช้แปลตัวอย่าง
๗๒ เกดซ์	ยา	จงเร่งเอาเกดซ์ซัก ถวาย
๗๓ บรัดซ์	หมู่คน, ชนคน	มีบรัดซ์หลายพัน
๗๔ บวรัดซ์	หมู่คน, ชนคน	จับบวรัดซ์
๗๕ วิดซ์นา	กล่าวแก่	เชิญท่านวิดซ์นา
๗๖ เล้าหซ์	คนใจดี, มิตร	
๗๗ ฤษณาไสย	ความพอใจ ความปรารถนาของใจ	
๗๘ เอมโอะ	มีศหวานอร่อย	เอมโอะโภชนา

๗. สกต

๑ อาชาฏ	ผูกเวร, จองเวร	ต่างคนต่างอาชาฏ ต่อกัน
๒ เพ็ชฌฆาฏ	ผู้ฆ่านักโทษ ถึงตาย	รับสั่งให้เพ็ชฌฆาฏ ไปฟาดฟัน
๓ ระชฏ	เงิน	
๔ รกชฏ	รกเป็นเชิง, รกหนา	
๕ เชษฐา	ผู้เป็นใหญ่กว่า, พี่	สมเด็จพระเชษฐาธิ ราชตรัส ประ ภาศ แก่ พระอนุชา

	คำเดิม	อวแปล	คำใช้เป็นทวนบ้าง
๖	มัญ	แผ่นผ้า	
๗	มัตถ	แผ่น, ใบ	พระสุพรรณมัตถ
๘	ถงถาววัญ	การตายเกิดวนเวียนไป	
๙	ถังชกษณาวัญ	ถังชเวียน ขว	
๑๐	ถังชอุครวัญ	ถังชเวียน ข้าย	
๑๑	อัญ	แปล	

ฐ ถักต

๑	กรรฐา	คอ	พระ กรรฐา
๒	การุ	ไม้พัน	ตาย เกื่อน ปาน ลอ การุ
๓	โกฐ	คลัง, ไม้ชนิดหนึ่ง (ที่นับเข้าในเครื่องยา)	
๔	โลกเชฐ	พรหม, ผู้เป็นใหญ่ในโลก	
๕	ไชยเชฐ	ผู้เป็นใหญ่, ด้วยความชนะ	
๖	สุรเชฐ	พรหม, ผู้เป็นใหญ่ สุรเชฐครโดหงษ์ ใน เทวคา	
๗	ประคิฐ	แต่ง, ตั้ง, ตั้งอยู่	
๘	สุประคิฐ	แต่งงาม, ชื่อช้าง	ช้างสุประคิฐ พระกุด ๑

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๙ วัตรราชประดิษฐ์	ชื่อวัด (พระเจ้าแผ่นดินทรงสร้างขึ้น)	
๑๐ ทูล	ความยินดี	
๑๑ ประทูลร่าย	ทำร่าย	ประ ทูลร่าย คือ นิกร
๑๒ อัฐทิศ	แปดทิศ	ข้าง อัฐทิศ
๑๓ อภินิรุ	มาด	
๑๔ ภัทรนิรุ	เกื้ออภัยเจริญ, ทั้งเพื่อ พระที่นั่งภัทรนิรุ	
	ความเจริญ, ทั้งเป็นที่	
	นั่ง แห่ง บลลตมฺุ์เจริญ	
๑๕ สมนุรุ	ถูกต้องแท้, ถูกต้องด้วยดี	
๑๖ เอกาทศรุ	ชื่อพระเจ้าแผ่นดิน สมนเด็จพระเอกาทศรุ	
	แต่ก่อน	
๑๗ ลัทธิ	อ่อน, หลุ่ม, ไม่ท้าว	
๑๘ อนุรุ	คนที่ได้รับคำ	อนุรุว่าจึงทำนถ้งสน
	ถ้งสนแล้ว, การ	
	ถ้งสนแล้ว	
๑๙ วาเตรุ	คนชั่วระตึฏรุะ	
๒๐ เถรุ	ผู้มีของประเดรุคือ	
	ทรัพย์, คนมีเงินมาก	

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นทวิอย่าง
๒๑	ประเสริฐ	ที่ยิ่ง	งาม ประเสริฐ
๒๒	บรมอิริ	กระดูกของอย่าง ยิ่ง (คือ กระดูกของ พระเจ้าแผ่นดิน)	พระบรมอิริ
๒๓	อิฐารมณ	สิ่งซึ่งเป็นที่ชอบใจ (คือ ลาภยศความ สรรเสริญ ความสุข)	
๒๔	อิริ	กระดูก	พระอิริ
๒๕	อิริ	แปด	โทอิริ ๑๖

๑	พัตตนา	ความเจริญ	พัตตนาถาวร
๒	วิทมนะ	ความเจริญ, เครื่องเจริญ	อายุวิทมนะ
๓	วุฑฒิ	ความเจริญ, ความเครื่อง	ตามคุณ วุฑฒิ

คต สกท

คำเดิม

คำแปล

คำใช้เป็นตัวอย่าง

๑	พิพัฒน์	ความเจริญ	ศรีพิพัฒน์
๒	พรวณ	เจริญ	
๓	น้ำ พระพิพัฒน์	น้ำ เป็นเครื่องเจริญ	ถือน้ำพระพิพัฒน์จง
๔	คุณวุฒิ	ความเจริญคือคุณ, มีคุณวุฒิหลาย	
		คุณคือความเจริญ	ประการ
๕	ไวยวุฒิ	อายุเจริญความ	
		เจริญโดยไวย	
๖	วันพุม	ชื่อวันที่ ๕ ของ	
		วัน ทั้ง ๗	

คต สกท

๑	สวดญัตติ	สวดประกาศให้
		สงฆ์รู้
๒	ราชาญัตติ	ข้อบังคับของพระ
		เจ้าแผ่นดิน
๓	จักรพรรดิ	ผู้ใช้จักรให้เป็นไป พระบรมมหาจักรพรรดิ
		โดยอำนาจ, ชื่อกระษัตริย์
๔	อภิวัติ	ควายบัณฑิตยิ่ง

	คำเดิม	คำ แปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๕	โพธาภิวัฑ์	ยินดียิ่งในความ ตรัสรู้	พระโพธาภิวัฑ์
๖	สุนทร อัดถ์	เนื้อความดี, ด้วย คำดี	มีสุนทร อัดถ์ตรัส ประ ภาศ
๗	อัดถ์	เนื้อความ	แจ่ม อัดถ์
๘	หัดถ์	มี	ข้อ พระหัดถ์

ท สกต

๑	กิตติคุณ	คุณ คือ ความเลื่อง ลือ	ประ กอบ ด้วย กิตติคุณ อันใหญ่ยิ่ง
๒	กิตติ ศัพท์	เสียงสรรเสริญ	ได้ยิน กิตติ ศัพท์
๓	กฤตย ฎีกา	กล่าวถึงสิ่งที่พึงทำ	มีพระราชกฤตย ฎีกา
๔	ธม เกตุ	คว้น ตั้ง ของ	
๕	ลิขิต	เขียน	ลิขิต ข้อคำค้น เกี่ยง แก้กัณ ฉิม
๖	ชอบ เตรง	ชอบแดน, แดน	รักษาชอบ เตรง
		โดยรอบ	
๗	เขตร	ไว้มา, แดน	พระราชอาณาเขตร

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัว อย่าง
๙ สุกค	ผู้ไป แล้วดี, พระพุทธเจ้า	ไหว้ บัวยาก พระ สุกค หมดคณหา
๙ โคตร	แซ่, ตระกูล	สาม ชั่วโคตร
๑๐ พิจิตร	งาม, ละเอียด	พิจิตร บรรเจิดตา
๑๑ ไพจิตร	งาม, ละเอียด	วิโรจ ไพจิตร
๑๒ จิตร	ใจ	ดวงจิตร
๑๓ เสวตร นัทร	ร่วมข่าว (ไม่ตัว ไปในรุ่มทั้งปวง)	เสวตร นัทร ไชยอัน ทางกัน
๑๔ ธง นัทร	ธง แล นัทร	
๑๕ วิชิต	แขวง, เขตแดน, ชนะวิเศษ แล้ว	วิชิตมาร
๑๖ ครอบ ขิต	บรรพาคำราม, ล้น	สงครามครอบขิต
๑๗ ไชย วิชิต	ชนะ ด้วย ความ ชนะ, มีไชยชนะ	ไชยวิชิต ณรงค์
๑๘ สยาม วิชิต	แดน สยาม	
๑๙ อนุ ขิต	ชนะเนื่อง ๆ, ตามชนะ	อนุ ขิต ชาญ ไชยไม่ ประจักษ์
๒๐ เขต พน	บ้านนายเขต, เช่น วัดที่เดิมเป็นบ้านนายเขต	วัดพระ เขตพน

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๒๑	โชติ	รุ่งเรือง	โชติชวัลลย์ชวลิต
๒๒	ราชานัติ	ข้อบัญญัติของ พระเจ้าแผ่นดิน	
๒๓	บัณฑิต	นักปราชญ์ผู้เดิน ด้วยปัญญาเครื่องเดิน	บัณฑิตชาติ
๒๔	เอกทัต	ให้เป็นหนึ่ง	พระเจ้าเอกทัต
๒๕	พรหมทัต	บุคคล ดังพรหมไท่	ท้าวพรหมทัต
๒๖	โอทาท	ขาว	
๒๗	แทตย์	ยักษ์, ผู้	บ้าง พระยา แทตย์ท้าว ทศเคียร
๒๘	ธาตุวิงศ์	แจกธาตุ	คำภีร์ธาตุวิงศ์
๒๙	นิตย	เที่ยง	เป็นนิตย
๓๐	พินิตราชการ	ได้ผูกฝนในทาง ราชการแล้ว	
๓๑	นพนิต	เนยค่นเนยแขง	นพนิตตั้งวาย
๓๒	โลกนิต	คำวาททางโลก, คำ ราเป็นประโยชน์ในโลก	โครงโลกนิต
๓๓	อักษร นิต	คำวาทนึ่งลือ	
๓๔	เสาวนิต	คำล้ง	สารเสาวนิต

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๓๕	ตรีเนตร	พระอินทร	องค์ตรีเนตร
๓๖	พันเนตร	พระอินทร	องค์ท้าวพันเนตรเวียง
	"		ศรี
๓๗	มนุเณศิ	แบบขงมโนธารภาณี	
		คือแบบกฎหมาย	
๓๘	พระเนตร	ตาประเดรีรูตา	ทอดพระเนตร
		กระษัตริย์เจ้านาย	
๓๙	ประนต	นอบ น้อม	ข้าขอประนตน้อม
๔๐	โหนด	น้อมลง	
๔๑	บัต	ใบ, แผ่น	พระสุพรรณบัต
๔๒	พลีบัต	ใบไม้รองเครื่อง	ท่าพลีบัต
		พลี	
๔๓	สัมปัต	มั่งมี	มั่งคั่งสัมปัตบุรณ
๔๔	สุพรรณบัต	แผ่นทอง	พระสุพรรณบัต
๔๕	ถัญญาบัต	แผ่นช้อยศ	พระราชาทานถัญญา
		ขุนนาง	บัต
๔๖	วิบัติ	ความแปรปรวน	เกิดวิบัติบัตปีบั้ง
๔๗	บาท	ของตกลง	
๔๘	กระลาบาท	เป็นรูปกลมตกลง	กระลาบาทตก

คำเดิม	คำ แปล	ทำให้เป็นตัวอย่าง
๔๙ อุกถาบาด	ตกตลงเป็น คบ เพลิง	
๕๐ ถลนนิบาต	ถาย พักตกลง	ถลนนิบาตตก
๕๑ นิยายนิบาต	ว่านิทานเหมือนกัน	นิยายนิบาต
๕๒ ถันนิบาต	ใช้ที่ประชุมโรคที่	เป็นใช้ถันนิบาต เกิดแต่ลุ่มฐานต่าง ๆ
๕๓ พระสงฆ์ ถันนิบาต	พระสงฆ์ประชุม	พระสงฆ์ถันนิบาต พร้อมเพรียงกัน
๕๔ บาตร	ภาชนะที่พระสงฆ์ ใช้ เป็น ที่รับอาหาร	
๕๕ บุตร	ลูก	มีบุตร ก็คน
๕๖ ขรรมาธิเบต	มีกรรม ที่ประสงค์แล้ว ประสงค์แล้วโดย กรรม	
๕๗ ตาลิบัตร	ใบลาน	พระถือตาลิบัตร
๕๘ ไธสวรยา ธิปัต	ความเป็นอธิปัต	สืบด้วยสวรยา ธิปัต ด้วยความเป็นใหญ่ ถวัลย์วงษ์
๕๙ พัตราภรณ์	ผ้าเครื่องแต่งตัว	พัตราภรณ์พรรณราย เครื่องประดับคือผ้า
๖๐ พิศ	ของปลื้มใจ	

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นคำอื่น
๖๑ บพิตร	ผู้มีของปลื้มใจ, ผู้ซึ่งเป็นที่ปลื้มใจ	บพิตร ย่าทรงพระ วิตก
๖๒ บัรพต	ภูเขา	ครั้นถึง ซึ่งเชิง บัรพต
๖๓ นิตยภัตร	อาหารที่บริโภค เป็นนิจ	พระราชทาน นิตยภัตร
๖๔ ภูต บัศจ	ผี	ภูต บัศจ ไม่อาจใกล้
๖๕ ถมมต	รู้พร้อม ๆ กัน	
๖๖ วัมตี	เคลือบ แคลง	
๖๗ เวมตี	เคลือบ แคลง	
๖๘ อนมัต	รู้ตาม, ยอมตาม	
๖๙ บรมกัต	หมวดธรรมที่มีเนื้อ ความเป็นอย่างยิ่ง	พระบรมกัต
๗๐ โยธามาตย์	ขุนนางฝ่ายทหาร	
๗๑ มาตรา	ที่กำหนดนับ	บวกมาตรา
๗๒ มาตร	แม่	มาตรา
๗๓ มิตร	เพื่อน	หมู่มิตร
๗๔ เทพนมิตร	เทวดา แต่งตัว	
๗๕ ประจามิตร	ข้าศึก	พวกประจามิตร
๗๖ มิตรสหาย	เพื่อน	

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๗๗	อมิตร	ไม่ใช่เพื่อน, ศัตรู	หมู่อมิตร
๗๘	นฤมิตร	แต่ง, สร้าง	เทพแลงจันนฤมิตร
๗๙	นิมิตร	ฝัน	
๘๐	วิมุติ	ความพ้น	
๘๑	สัมมต	รู้พร้อม ๆ กัน	
๘๒	มูรติ	ความพ้น	
๘๓	มุต	เยี่ยว	น้ำมุต
๘๔	เนตติ	ไมตรี ความเป็นมิตร	
๘๕	ยาศรา	เดินไป	ตัวเรจักยาศรา
๘๖	ยุรยาศร	เดินไป	ตัวเรจักยุรยาศร
๘๗	ยุติธรรม	ควรแก่ธรรม, ชอบตรง	ความ ยุติธรรม
๘๘	อัมมวตฺติ	เที่ยงคืน	
๘๙	ไทรรัตน	แก้วสาม	
๙๐	นพรัตน	แก้วเก้าประการ	
๙๑	เนาวะรัตน	แก้วเก้าประการ	
๙๒	เดชผวิต	แผ่เดช	เดชผวิตมหิมา
๙๓	จวิต	ประพฤติ	เลี่ยจวิต
๙๔	จาวิต	ประเพณี	

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๔๕ ฤทธิรุตม์	ถึงทำให้ดำเร็จ	ทรงฤทธิรุตม์
	อันอุดม	
๔๖ นรุตม์	เป็นใหญ่ในคน	
๔๗ มารุต	ลม	กลัดกล้ำด้วยมารุต
๔๘ ลิโรตม์	ทั่ว	น้อมลิโรตม์
๔๙ พระนลาต	หน้าผาก	ทรงพระนลาตมีบาทเขย
๕๐ ชวาลิต	รุ่งเรือง	เรืองโรจชวาลิต
๕๑ มาลิต	ลม	กลัดกล้ำด้วยมาลิต
๕๒ สวัสดิประวัต	เป็นไปโดยความ	
	สวัสดี	
๕๓ วัตรจรรยา	ความเป็นผู้ประ	กระทรวง ธรรมการ
	พฤติพรต	
๕๔ วัธนา	ผ้า	
๕๕ วัตรประวัติ	ความปฏิบัติโดยวัตร	
๕๖ จักรวรวิวัตร	ข้อประพฤติของพระเจ้าจักรพรรดิ	
๕๗ อัสลาลวาท	ลมหายใจออก	สิ้นลมอัสลาลวาท
๕๘ บัศลาลวาท	ลมหายใจเข้า	สิ้นลมบัศลาลวาท
๕๙ เวรมัภาวาท	ลมพัดกล้าแรง	
๖๐ นิศวาท	ไม่มีลมหายใจ	ถึงแต่ณิศวาท

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๑๑๑ ลักกวาด	ลมตัดหัวใจ	เหมือนเป็น ลักกวาด
๑๑๒ ทัพพิชวาท	ลม ทกของ	ทัพพิชวาทใน กายตัว
๑๑๓ อนุ วาท	ชายจิวซึ่งไปตาม อนุวาท ลมเชิง ชาย	
๑๑๔ ชีวิตร	ความเป็น อยู่	มีชีวิตร
๑๑๕ วิตร	ทรัพย์สิน	
๑๑๖ ประวิตร	ของปล้มใจ	
๑๑๗ คาวุต	ร้อยเส้น	โยชน์หนึ่ง ๕ คาวุต
๑๑๘ ศรีเสวตร	เมื่อเป็น ศรีขาว เป็นสิริ	สาร ศรีเสวตร
๑๑๙ สารเสวตร	ข้างเมื่อ	
๑๒๐ กระษัตริ	ผู้เป็นใหญ่ใน เขตรแดนคือพระเจ้าแผ่นดิน	พระมหากษัตริ
๑๒๑ กระษัตริย์	ผู้เป็นใหญ่ใน เขตรแดนคือพระเจ้าแผ่นดิน	พระมหากษัตริย์
๑๒๒ วษรรต	ฝน	ฤดูวษรรต
๑๒๓ นักษัตร	ดาวฤกษ์	นักษัตรดาวรา
๑๒๔ เกษตร	ไร่นา, แดน	ที่เกษตรราชินิ

คำเดิม

คำแปล

คำใช้เป็นตัวอย่าง

๑๒๕ อุง เกศร

สูง แลเป็นที่นาหรือ
แสดงว่าผู้ใดดวงอุง
เกศรเช่นนั้นเป็น
คนสูง แลเป็นผู้มี
หรือเป็น แคนแห่ง

บุญ

๑๒๖ บักร ถัดถ

คัมภีร หนึ่งถัด

๑๒๗ ขรรม ถัดถ

คัมภีร แสดง ขรรม

๑๒๘ เวชช ถัดถ

คัมภีร หมด

๑๒๙ โพธิ ถัดถ

ถัดถผู้จะตรัสรู้

๑๓๐ ถัดถ

ผู้มีกำเนิด พวกลัดถ

๑๓๑ ถัดถ

เครื่องอาวุธ

๑๓๒ ไทราสาคร

คัมภีร บุกาฤกษ โดย ไทราสาคร

๑๓๓ สาราสาคร

คัมภีร เป็น แก่นสาร

๑๓๔ ประลาถิต

แสงทั่ว, บ่าว

๑๓๕ ถัดถ

เส้น ต้าย

ถัด ถัดถ

๑๓๖ พระถัดถ

มาน

พระถัดถจะ วงวัง

๑๓๗ วิถัดถ

มั่ง

พระวิถัดถจะ วงวัง

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็น ตัวอย่าง
๑๓๘ พิลุตร	มั่ง	พระพิลุตรจะ วงวัง
๑๓๙ โสตร	หุ	ช่อง พระโสตร
๑๔๐ มหัตติยานุภาพ	มีอานุภาพใหญ่	
๑๔๑ นิคคิต	ถว้รูปนี้	เดิมนิคคิตลงบน ๗
๑๔๒ นฤคคิต	ถว้รูปนี้	เดิม นฤคคิตลงบน ๗
๑๔๓ อัครา	แบบ, พิภัก	ตามอัครา
๑๔๔ อาตม	ตัว	จัด แจง แก่ง โอ้อาตม
๑๔๕ อาตมาภาพ	คำพระสงฆ์ใช้ แทนข้าพเจ้า, ตัว	อาตมาภาพขอ อวยชัย พระ พร

ถ ฤก

๑	นารถ	เป็นทัพ	
๒	อนาถ	ไม่มีทัพ	
๓	สามารถ	ผู้อาจ, ผู้มีกำลัง ที่จะให้เป็นไป	อาจสามารถ
๔	ไตรภพนารถ	เป็นชื่อกระษัตริย์ แต่ก่อน	
๕	ไตรโลกนารถ	เป็นชื่อกระษัตริย์ แต่ก่อน	สมเด็จพระบรมไตร โลกนารถ

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๖	ชนด	คิดร้ายต่อเจ้า นายของตัว	ชวนกันคิดชนด
๗	วายุบด	ทางลม, อากาศ	วายุบดกลัดกลุ้มกลาง ทาว
๘	อนิลบด	อากาศ	
๙	ถบด	ถาบ แข่งตัวเอง	ถบดถาบถ
๑๐	อาทิตยบด	ทางชาติตย	
๑๑	กรรมบด	กรรมเป็นที่หนทาง คืออาจให้ผู้ทำถึง ซึ่งความเกิดใน ลลคค ทคค	กุตลกรรมบด
๑๒	บัถวี	แผ่นดิน	บัถวีธาตุ
๑๓	บัถพี	แผ่นดิน	ตกลงยัง บัถพี
๑๔	บรมบรรด	มีเนื้อความเป็น อย่างยิ่ง, อรรมที่ ละเอียด	คัมภีร์พระบรมบรรด
๑๕	ภูถยา	ทาง, ถนนรถเดิน	ไต่ทางภูถยา ไต่

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๑๖ ราชรถ	รถของพระเจ้าแผ่นดิน	เสด็จทรงราชรถ
๑๗ สมนในรถ	สมความปรารถนา, สมที่ใจยินดี	รศภิรมย์คงได้สม มในรถ
๑๘ อุโบสถ	ศาล	ศาล
๑๙ โอสถ	ยา	ประกอบพระโอสถ
๒๐ เอกาทศรถ	เป็นชื่อกระษัตริย์ แต่ก่อน	พระเอกาทศรถ
๒๑ พระหรรณ	มือ	ชื่อพระหรรณ

ท สกต

๑ โจทย	ผู้ชักชวน	โจทยจำเลย
๒ บริเฉท	ตัดข้อความ ขาดข้อความ	บริเฉทกาลกำหนด
๓ บริจเฉท	ตัดข้อความ ขาดข้อความ	บริเฉทกาลกำหนด
๔ บัณฑิต	พระอินทร์	ท่านท้าวมุขินท
๕ บัณฑลึงหนาท	บัณฑลึงราชสีห์	เสียงบัณฑลึงหนาท
๖ นฤนาท	ความกึกก้อง	เสียงนฤนาท

คำเดิม

คำแปล

.. คำใช้เป็นตัวอย่าง

๗	นิมิต	ความ ถึก ถอง	
๘	สนิท	ไม่ห่าง, แนบ, ชิด	มีศหวานสนิท
๙	นิทร	นอน	เชิญนิทร จะ ถัดอม
๑๐	นิทรา	นอน	หลับสนิทนิทรา
๑๑	ทอง ชมพูนุท	ทองหล่อ หว่า, ทองเกิดที่แม่น้ำ ใต้ต้นทว่า	
๑๒	ทอง ชมพูนุท	ทองหล่อ หว่า, ทองเกิดที่แม่น้ำ ใต้ต้นทว่า	
๑๓	โกกนท	ดอกบัว	
๑๔	พยาบาท	ควม แค้น เคือง	ผูกพยาบาท
๑๕	พระบาท	เท้า	ข้อพระบาท
๑๖	อุบาทว์	ความ จรไร	ของสิ่งที่เป็นอุบาทว์
๑๗	รบาทว์	วุ่นวาย	
๑๘	บทภาชนีย์	แจก บท	พระบทภาชนีย์
๑๙	ชนบท	ตำบลใหญ่	ชนบททั้งปวง
๒๐	มหาฉัมมิตถ์	ชื่อ ฉาชี	พระมหาฉัมมิตถ์
๒๑	ประติพัทธ	เนื่องเฉพาะ	มีใจประติพัทธ

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้ปนทัวอย่าง
๒๒	นิพัทธกุศล	กุศลที่ทำเนื่อง ๆ กัน	
๒๓	พิพาทย์	พูดโต้แย้งกัน	ต้องพิพาทย์
๒๔	พินพาทย์	เครื่องทำเสียง ให้วังเวงคือดนตรี	พินพาทย์ระนาดฆ้อง
๒๕	พิพาท	ถกเถียง, คำฟ้อง	
๒๖	พิทยาธร	ทรงไว้ซึ่งวิชา	
๒๗	พระพุทฺธเจ้า	พระผู้รู้ที่เรานั้นถือ	
๒๘	พระพุทฺธบาท	เท้าพระพุทฺธเจ้า	ไปไหว้พระพุทฺธบาท
๒๙	ไตรเพท	เวทสามอย่าง ความรู้สามอย่าง	เรียนไตรเพท
๓๐	แพทยศาสตร์	คัมภีร์เวท	
๓๑	เภทไภย	ความทำลายซึ่ง เป็นสิ่งที่ควรกลัว	
๓๒	แพทย	หมอ	กรมแพทย
๓๓	ภักขมุข	มีหน้าเจริญ	ภักขมุขยลลุกล
๓๔	มิประเภท	มีที่จะแยก แตกออกไป	มิประเภทต่าง ๆ

คำเดิม	คำแปล	คำใช้ไปบทร้อยอย่าง
๓๕ ประมาท	ความเมตตาสติ ความไม่มีสติ	มีความประมาทจึง คลาดไป
๓๖ คณธมาทน์	เป็น ชื่อเขาแห่งหนึ่ง	
๓๗ ลัมมัทธ	เต็ม, ลม บวณ	
๓๘ ทระมุก	คอกบัว	คอกกระ มุก ผุดผ้าง ขึ้น กลางสระ
๓๙ มุทชระ	ตัวพญานาค เกิด แก่ มเหสีออก (บางคนว่าคิริชระ)	ตัว ฏ ฏ นี้เป็นมุทชระ
๔๐ มหาธมุก	ทะเลใหญ่	ใน พระมหาธมุก
๔๑ ไทมุก	คอกบัว อย่างหนึ่ง ซึ่งบานรับ แสง จันทร์	เหมือน ไทมุก ผุดปลัม ขึ้น วันธาร
๔๒ ธาภินิท	บันเทิงใจ	
๔๓ ลมโมท	ความบันเทิงด้วย ดี	
๔๔ ธภิเมท	ความบันเทิงยิ่งนัก	
๔๕ ปราโมทย์	ความบันเทิงใจ	ยินดีด้วย ความปรา โมทย์
๔๖ ทายาท	ผู้รับ มรดก	สมควร เป็น ทายาท

คำเดิม	คำแปล	คำใช้ปนตัว อย่าง
๔๓ บุทธนา	การ รบ	
๔๔ อบุทธยา	ไม่มีใคร รบ	กรุง ศรี อบุทธยา
๔๕ อโยทธยา	ไม่มีใคร รบ	กรุง ศรี อโยทธนา
๕๐ ค่อยุทธ์	สู้รบ	ต่าง ๆ เข้าต่อสู้
๕๑ บงยุทธ์	กล้าใน การ รบ	บงยุทธ์กับ ข้าศึก
๕๒ บุทธภูมิ	ที่รบ	ที่สนาม บุทธภูมิ
๕๓ บุญฤทธิ์	สิ่งที่ให้กล้าเร็ว	พระเดช บุญฤทธิ์
	คือบุญ	
๕๔ มหิตติฤทธิ์	สิ่งที่ให้กล้าเร็ว	มีมหิตติฤทธิ์ มาก
	คือฤทธิ์ใหญ่	
๕๕ ลัมฤทธิ์	เต็มพร้อม	ลัมฤทธิ์ตก
๕๖ อนิรุตฺ	ชื่อกระษัตริย์	หนังสือเรื่อง อนิรุตฺ
	แต่ก่อน	
๕๗ อรรคนิรุต	ไฟอย่าง ๑	ได้พังดัง อรรคนิรุต
		เข้าจุดไฟ
๕๘ กาลาณิรุต	ไฟอย่าง ๑	ดังกาลาณิรุตเข้าจุดไฟ
๕๙ พระนารท	ชื่อฤๅษีแต่ก่อน	
๖๐ มฤคฤท	พรวนเนื้อ	มฤคฤทหยุคซังก นาน
		ชักขุ

	คำเดิม	คำ แปล	คำใช้เป็นตัว อย่าง
๒๑	มุสาวาท	การพูดไม่จริง	คำมุสาวาท
๒๒	ขนิวาท	ไหว้	ขอนบขนิวาท
๒๓	โอวาท	คำสั่งสอน	ได้โอวาทของอาจารย์
๒๔	วิวาท	ถ้าวัดึงเคียง กัน	เกิดความวิวาทกัน
๒๕	วิทยา	ความรู้	มีวิทยามาก
๒๖	วิทยาจารย์	อาจารย์มีความรู้	
๒๗	วิทยากร	ผู้ทรงไว้ซึ่งวิชา	พวกวิทยากร
๒๘	เวท	ของจำต้องรู้ สิ่งที่รู้	เวท ๓
๒๙	ร่ายพระเวท	ร่ายสิ่งที่เรียนรู้	ร่ายพระเวทวิเศษขลัง
๓๐	ไสยเวท	ความรู้ที่มีอยู่ในคัมภีร์ โดยที่ คัมภีร์ อศรณารายณ์	
๓๑	เวทมนต์	ความรู้แลสิ่งที่ป็นเครื่องรู้	
๓๒	ลัทธิธรรม	ธรรมของผู้รับ	
๓๓	ปาวสาท	เรือนอย่างหนึ่ง	มีปาวสาทสูงเยียม ซึ่งเป็นพระที่นั่ง ขึ้นเทียมเมฆ ในทุกวันนี้มียอดแหลม
๓๔	นายเนลาท	นายพรวน	นายเนลาท อาจหาญ การฆ่าสัตว์

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นทวนบ้าง
๓๕	ประสาธ	ความเลื่อมใส	ประสาธเลื่อมใส
๓๖	กตุลารท	กตุเป็นที่ยินดี, กตุน้ำมาก	
๓๗	ปราชาท	เรือนอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นพระที่นั่ง ในทวันนี้	ปราชปราชาท
๓๘	ลิตธิโชค	โชคซึ่งเป็นเครื่อง ดำริ้ง ความ ปรารภณา	ครั้นได้ลิตธิโชคแล้ว โมถควัน
๓๙	มหาลิตธิโชค	โชคซึ่งเป็นเครื่อง ดำริ้ง ความ ปรารภณาใหญ่	ได้มหาลิตธิโชคโดย กิจ
๔๐	ประสิทธิ์	ดำริ้ง	พระประสิทธิ์วิทนา
๔๑	ศักดิ์สิทธิ์	เป็นผู้มีอำนาจ อาจจะให้ดำริ้ง	ให้ศักดิ์สิทธิ์วิทนา อาณภาพ
๔๒	ลิตธิ์	ดำริ้ง	ยกให้เป็นลิตธิ์
๔๓	วิลิตธิ์	ดำริ้งวิเศษ	
๔๔	วิตุตธิโนธ	เป็นชื่อขุนนาง มายุ	

คำเดิม	คำแปล	คำใช้แปลด้วยบ้าง
๕๕ สุกตโกชน์	ของกิน ซึ่งสุกแล้ว, เครื่องสุกตโกชน์	
๕๖ อักขาไศรม	ความปรารถนา	

ขี สกต

๑	จันทรคาร	จับ จันทร, การที่จันทร	
		แห่วงได้ในวันเต็มดวง	
๒	จันทรคาร	จับ จันทร, การที่จันทร	
		แห่วงได้ในวันเต็มดวง	
๓	สุริยคาร	จับอาทิตย์, การที่	
		อาทิตย์แห่วงไป	
๔	สุริยคาร	จับอาทิตย์, การที่	
		อาทิตย์แห่วงไป	
๕	อัมคาร	จับทั้งดวง	
๖	ครีคาร	จับตามล้วน	
๗	ครวตคาร	จับหมดดวง	
๘	ครุฑพาห์	ชื่อนารายณ์	คราพระครุฑพาห์
๙	อาพาธ	ป่วย	พระสงฆ์อาพาธ
๑๐	ทศพิชราช	สมรภูมิของพระเจ้า	ทรงตั้งอยู่ในทศพิช
		แผ่นดิน ๑๐ อย่าง	ราชสมรภูมิ

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้ปนตัวอย่าง
๑๑	พิช	ประการ	
๑๒	บพิช	แต่ง, ถวาย	วัดราชบพิช
๑๓	พิพิชโกศา	ของใช้สอยต่าง ๆ	
๑๔	พิพิช	ประการ แปลก, ต่าง ๆ	
๑๕	ฉรพพิช	ประการ ทั้งปวง	
๑๖	วรโพธิ์	โพธิ์ประเสริฐ	ต้นวรโพธิ์ ความรู้อันประเสริฐ
๑๗	ไตรพิช	ตามอย่าง	ไตรพิชสมบัติ
๑๘	คัมมหาโพธิ์	คัมไม่เป็นที่ตรัสรู้ แห่งพระ พุทธเจ้า	
๑๙	อนุตร สมโพธิ์	ความตรัสรู้ที่ไม่มี ความรู้อื่นยิ่งกว่า	
๒๐	ปัจเจกโพธิ์	ความรู้เฉพาะตัว	พระปัจเจกโพธิ์ คือไม่อาจสอนผู้อื่นได้
๒๑	นงโพธิ์	นางงาม	นงโพธิ์พิลาป
๒๒	ปวิโพธิ์	กังวล, พัวพัน	
๒๓	สุเมธ	ผู้มีปัญญาดี	ขอเชิญท่านสุเมธ
๒๔	พยาธิ	ไข้เจ็บ	พยาธิมรณะ

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๒๕ อารามนา	เชิญให้ยินดี	อารามนาเจ้าคุณโดยเร็ว
๒๖ พิรุณ	ผิด, คดาค	ให้การพิรุณ
๒๗ พิโรธ	โกรธ	ทรงพระพิโรธ
๒๘ นิโรธ	ความดับ	
๒๙ วิวิธ	ต่าง	
๓๐ ปวิธ	ทำ, สร้าง	
๓๑ อารุ	ของดำหริบพันแท่ง	สาครวารุ
๓๒ เทพารุ	อารุ ของเทวดาอารุ ของบุคคลป่านเทวดา	
๓๓ ไนยนารุ	อารุ คือในคา	
๓๔ คัธารุ	อารุ คือกระบอก	
๓๕ สาทครวารุ	เครื่องประหาร มีคม ข้างเดียว แด คม ๒ ข้าง หรือมีคมรอบตัว	
๓๖ ทุธารุ	อารุ คือผ้าโพก	
๓๗ สรรพารุ	อารุ ทั้งปวง	
๓๘ วชิรารุ	อารุ คือเพชร	
๓๙ ถักิรียารุ	อารุ คือทองคำ	

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๔๐	ธาตุมาศ	เคียน แปด	
๔๑	บุรพาสาร	,, ,,	ก่อน
๔๒	อุตราสาร	,, ,,	หลัง
๔๓	ปฐมาสาร	,, ,,	ก่อน
๔๔	ทุคฺคิยาสาร	,, ,,	หลัง
๔๕	ประสารณ	เครื่องประดับ	
๔๖	มหัธยาไศรย	มีอธยาไศรยใหญ่	

ศ ศกต

๑	อากาศ	ที่ว่างเปล่า	พื้น อากาศ
๒	โฆกาศ	ช่อง, ว่าง	มีโฆกาศ
๓	อัพโภกาศ	ที่แจ้ง	พระสงฆ์มีอัพโภกาศ
๔	สังกาศ	เช่นกัน	
๕	พระโตเทศ	พหุ	
๖	คลาคลาศ	ไป	คลาคลาศโดยชลมารค
๗	บรรณาศ	ทำด้วย	
๘	อรณิศร์	พระเจ้าแผ่นดิน	
๙	องค์อัคร	องค์เป็นใหญ่ยิ่ง	
๑๐	อัคร	เป็นใหญ่	

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็น ตัวอย่าง
๑๑	ลุตฺตัม	ดงาม, ดุติ	• รัตลุตฺตัม
๑๒	อาทาศ	แสงสว่าง	
๑๓	อุทิส	เงาะ, อ่าง	อุทิสถวาย
๑๔	ประเทศ	ที่แผ่นดิน	ประเทศไกลไกล
๑๕	เอกเทศ	เป็น แผ่นดินหนึ่ง	ตั้งเป็น เอกเทศ
๑๖	เนียรเทศ	ขับไล่ออกจาก ประเทศ	ต้อง เนียร เทศไปไกล
๑๗	ไตรทศ	สิบสาม	
๑๘	เทศนา	คำสั่งสอน	นิมนต์พระสงฆ์มา เทศนา
๑๙	ตรีทศ	สามชาย, เทวดา พวกหนึ่ง, สิบสาม	ตรีทศเทพ
๒๐	พนัศ	บ้า	พงพนัศ
๒๑	พินาศ	ฉิบหาย	ถึงแก่ความพินาศ
๒๒	ขันศลติ	บัญญัติารกกรรม	มีอนุศลติ
๒๓	คาศ	ญาติ	พระคาศบุชาคุณท์
๒๔	ยาศ	บ่วง	เชือกยาศ
๒๕	อุบาสว	ใกล้วัน ของไชย	วัน อุบาศน์
๒๖	นราธิเบศร์	เจ้าแผ่นดินใหญ่	พระนราธิเบศร์

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๒๗	นฤเบศร์	เจ้าแผ่นดินใหญ่	
๒๘	บัศลา ลวาท	ลมหายใจเข้า	ล้น บัศลา ลวาท
๒๙	บัศลาระ	เยี่ยว	ปวตบัศลาระ
๓๐	ลัมผัค	ถูกต้งแท้	ลัมผัคกระ มลกรม
๓๑	ลัมผัค	,, ,,	
๓๒	ลัมผัค	,, ,,	
๓๓	ประพาศ	ไป	เลด็จ ประพาศ
๓๔	ลัมพาศ	อยู่พร้อม	ล่องลัม ๆ พาศ
๓๕	พาศนา	เครื่อง อบรม	มีพาศนามาก
๓๖	พิศณุ	นารายณ์	พระพิศณุ
๓๗	พิศ	ดู	จะพิศไหนก็วิไลยลออ เอี่ยม
๓๘	ยาพิศม์	ยาเบื่อเมา	ถูกยาพิศม์
๓๙	อศรพิศม์	สัตว์มีพิศม์ร้าย กะดาบ, งู	ยา แก้อศร พิศม์ ประ ลัทธิขลัง
๔๐	เบญจเพศ	ยี่สิบห้า	
๔๑	ประภัศ	งามเลื่อม, มีแสง	ทรงประภัศ สร้าน ออก, เปนมันเลื่อม
๔๒	ประภาศ	พูด	ทวีล ประภาศ

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๔๓ ทวาทศมาส	๑๖ เดือน	พระราชพิธีทวาทศมาส
๔๔ อธิกมาส	เดือนที่เต็มให้ยิ่งขึ้นตามทางจันท์	ปีนี้เป็นปีอธิกมาส
๔๕ จุฬามาศ	ขึ้นของ	ทรงพระจุฬามาศ
๔๖ อรรมาศน์	อาศน์ที่นั่ง แลตง ธรรม	พระขึ้นอรรมาศน์
๔๗ ปจามาศ	ลูปคล่า	ยกหัตถ์ปจามาศ
๔๘ ปรักมาส	เงินทอง	มีปรักมาสหมายมาศ ประมาณนั้น
๔๙ มาศ	เดือน	จิตรมาส
๕๐ ธรรมลามิศร์	เป็นใหญ่ด้วยเป็น เจ้าของธรรม	
๕๑ โลกามิศ	เหยื่อในโลก	ไม่เคื่องคลอนผ่น หาโลกามิศ
๕๒ วรามิศ	เหยื่อประเลวีรุ	
๕๓ อามิศ	เหยื่อ	
๕๔ ขรเมศวร์	เป็นใหญ่	องค์ขรเมศวร์
๕๕ ขรเมศวร์	„ „	„ „

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๕๖	บารเมศ	บารมี, เป็นใหญ่ ด้วยบารมี	บารเมศพระเจ้า สร้างไกลแล้วเกือบถึง
๕๗	เมศ	แพะ, ดาวราศีที่ ๑๖	ราศีเมศ
๕๘	อิศริยยศ	ยศคือความ เป็นใหญ่	มีอิศริยยศมาก
๕๙	เกียรติยศ	ยศคือความ ดรรชนี	มีเกียรติยศทั่วไป
๖๐	เข้าปายาศ	ของ ถิ่น ที่ ทำด้วย เข้าอย่าง ๑	
๖๑	อุปายาศ	ความ คับ แค้น	
๖๒	ทุรศ	ไกล	ทาง ทุรศ
๖๓	รัศมี	แสงสว่าง	มีรัศมีศรีวิไล
๖๔	นิราศ	ร้างไป, ออกนอก ความหวัง ,	นิราศไกล
๖๕	ทุเรศ	ไกล	ทาง ทุเรศ
๖๖	อิศวเรศร	เป็นใหญ่, ใหญ่ เป็นใหญ่แท้	พระอิศวเรศร
๖๗	อิศเรศร	,, ,,	พระอิศเรศร
๖๘	นเรศร	เป็นใหญ่ในคน	พระนเรศร

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๖๙ นเรศวร	ชื่อกระษัตริย์	สมเด็จพระนเรศวร
๗๐ โอมรศ	อมรศ	
๗๑ ของมีรศ	ของสิ่งที่ย่อย	ของมีรศมาก
	ขอบปาก	
๗๒ พระสุธารศ	น้ำร้อน	ถาดพระสุธารศ
๗๓ ลุคณรศ	รศเจ็ดด้วยกลิ่นหอม	ลุคณรศพุ้งขจร
๗๔ โอซารศ	รศที่มีโอชะอิม	ของสิ่งนี้โอซารศมาก
	เอิบไปรศอ้อย	
๗๕ เลาวรศ	รศที่	คันเลาวรศ
๗๖ ไกลลลศ	เป็นชื่อเขาแห่งหนึ่ง	
๗๗ วิลาศ	เลี้ยงกลาย	งามวิลาศ
๗๘ ประลลศ	หนี	ประลลศไป
๗๙ วิปลลศ	นปลกไป	กิริยาวิปลลศ
๘๐ กมลลศ	พรหม	พระกมลลศมีควรไล
		หงษ์
๘๑ ลิลลศ	เดินไป	วิลลลศ

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๘๒ เลศไฉน	การ ยกเอาสิ่งมี ชาการเหมือนกัน ขึ้นกล่าวเรียกว่า เลศเนื่อความเรียก ว่าไฉน	เป็นเลศไฉนอยู่
๘๓ เกลศ	เครื่องหมของใจ	ตัดเกลศ
๘๔ กิเลศ	เครื่องหมของใจ	ตัดกิเลศ
๘๕ กมเลศ	ก กบว	ตัด กมเลศ
๘๖ ลังวาส	อยู่ด้วยกัน	ดองลมลังวาส
๘๗ อาวาส	ที่อยู่	อาวาสคำบลใด
๘๘ ลุทธาวาส	ที่อยู่ของผู้บิณฑิ	
๘๙ ขวาวาส	ผู้อยู่ครอบครองเรือน คือไม่ใช่คนบวช ที่อยู่พระดังขซึ่ง พระเจ้าแผ่นดินผู้ ยิง พระราชทาน ที่อยู่อย่างยิง	
๙๐ ขรมนิวาส		
๙๑ พิศวาส	ค้นเคย, วัค	มีความพิศวาส
๙๒ วาศนา	เครื่องอบรม	ผู้ผู้มีวาศนามาก

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๙๙๓ เทเวศร์	เทวตาเป็นใหญ่	เทวาเทเวศร์ได้ เทเวณทร์
๙๙๔ นิ เวศ เวศน์	ที่อยู่	พระราชนิเวศ
๙๙๕ ประเวศ	เข้าไป (ใช้คำว่า ไปก็มี)	เล็ดจประเวศ
๙๙๖ เวศสุวรรณ	ชื่อเจ้าชีวิตยักษ ซึ่งเรียกว่าจาคะ มหาราช	
๙๙๗ ศิศย์	ผู้ศึกษา	เป็นศิศย์
๙๙๘ พิเศศ	ดี, แปลก	ของพิเศศ
๙๙๙ เศศ	เหนือ	นิเศศนัว
๑๐๐ ลำศลา	ครุตันบัญญัติ, ครูลอน	พระลำศลา
๑๐๑ อัคร	ม้าวิเศศ	พระเล็ดจขึ้นทรง อัคร
๑๐๒ อัคร	ม้า	พร้อมพลอัครแน่นอนนัต
๑๐๓ อัครา	ม้า	อัคราชาไนย
๑๐๔ อัครจริย	กรรมควรหยาบมือ, ถึงประหลาด	บังเกิดอัครจริย

คำเดิม	คำแปล	คำ ใช้เป็นตัวอย่าง
๑๐๕ อาศน์	ที่นั่ง	อาศน์ลงมัย
๑๐๖ ราชอาศน์	ที่นั่งของพระราชา	ราชอาศน์ถึงหาศน์ แท่น
๑๐๗ อิศวร	เป็นใหญ่	พระอิสวร
๑๐๘ อิศวรกะษัตริย์	กะษัตริย์เป็นใหญ่	
๑๐๙ มหัตศจรวรย์	ประหลาดใจใหญ่	บังเกิดมหัตศจรวรย์
๑๑๐ ถึงหาศน์	ที่นั่งของผู้ดู	พระที่นั่งถึงหาศน์

ราชลัทธิ

๑๑๑ โฉพิศ	ลือหก ไทอย่างษ์	ตำราโฉพิศ
๑๑๒ โฉพิศ	จก	พระโฉพิศ

๒ ฤกต

๑	กรวย	ไฮ	ทรงพระกรวย
๒	กาษฐ	ไม้, พื้น	กองกาษฐ
๓	กฤษณา	คำ	เนื้อไม้กฤษณา
๔	กฤษณรักษ	นารายณ์	พระกฤษณรักษ
๕	พระกฤษณ	นารายณ์	
๖	อังกษ	ขอ	พระแสงอังกษ
๗	เกษ	ผสม	โรพระเกษ

	คำเดิม	คำ แปล	คำ ใช้เป็นตัวอย่าง
๘	โกษราคาร	เรือนคลัง	
๙	เจษฏา	เป็นใหญ่กว่า, พี่	เธอก็ทรงคชินทรเจษฏา
๑๐	ชัชฌบัณฑิต	ฝ่าย ล่วง, ข้างขึ้น	
๑๑	ชุณนบัณฑิต	ฝ่ายล่วง, ข้างขึ้น	ชุณนบัณฑิตวาริตติ
๑๒	เชษฐา	เป็นใหญ่กว่า, พี่	พระเชษฐาธิราช
๑๓	คัษกร	ข้าศึก	คัษกรमारอญราญ
๑๔	ประติษฐ	ตั้งอยู่, ตั้งไว้	วัดราชประติษฐ
		เกาะ, ล้าง	
๑๕	คุณิน	นั่ง	
๑๖	คุชิต	ยืน ตี	
๑๗	ทุษฐร่าย	ทำชั่ว	ประพฤติกการ ทุษฐร่าย
๑๘	โทษ	ความผิด ความชั่ว	โทษหลวง
๑๙	ธำชตรี	แผ่นดิน	ท้าวธำชตรี
๒๐	มนุษย์	สัตว์รู้เหตุแลใจ	เป็นมนุษย์เหมือน กัน
		เหตุ, ลึกลับใจสูง, คน	
๒๑	บุษบะ	ดอกไม้	ร้อยบุษบะ
๒๒	บุษบา	ดอกไม้	บุษบา บานเบิกสร้อย
๒๓	บุษยา	ขาว	บุษยาภิเศก
๒๔	บุษยาภิเศก	รดผู้ที่ใช้เครื่อง ขาว	

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๒๕ โขษขรณี	สระบัว	ที่สระโฆษ ขร เนี มีดอก บุษย์
๒๖ ปฤษณา	คำถาม	พูดเป็นปฤษณา
๒๗ ปฤษฏางค์	หลัง	พระ ปฤษฏางค์
๒๘ พรวรช	ปี, ฝน	ฤดูพรวรช กาล
๒๙ พรวรชา	ปี, ฝน	เข้าพรวรชา
๓๐ พรวโรทก	น้ำฝน	
๓๑ โอภาช	แสงสว่าง	โอภาชไพศาล
๓๒ วรฤษณ	เครื่องประดับ	วรฤษณพัตรภรณ์
๓๓ ราชตรี	อย่างติดกลางคืบ	เวลาราชตรี
๓๔ ฤษยา	แสวงหาโทษ, เห็น ผู้อื่นคือตออยู่ไม่ได้	มีความ ฤษยา
๓๕ คำฤษณา	ความตื้นเขิน ด้วยถามคุณ	ราค คำฤษณา
๓๖ ทฤษติ	ดู, เห็น	ทฤษติหมิ่นมื่นเด่นคณอง
๓๗ บุรุษ	ชายหนุ่ม	บุรุษผู้ขึ้นหน้ามาแต่ไท
๓๘ จัตบุรวลัษย์	หมู่คนดีหมู่คือหมู่ภิกษุ ภิกษุนี้อุบายสกุบาติกา	
๓๙ รั้งฤษติ	แจ้งสว่าง	

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๔๐	ลฤษดีรักษ	นารายณ์	พระลฤษดีรักษ
๔๑	รากษษ	ยักษ์, ผี	เหวี่ยง ๆ พวกรากษษ
๔๒	อัมภาวุธ	อาวุธ ๘ อย่าง	ทรงอัมภาวุธ
๔๓	อัมรุต	๘ ทิศ	ช้างอัมรุต
๔๔	อัมฤต	อาตมยัตกตลง	เวลาอัมฤต
๔๕	อัมฤต	องค์แปด	
๔๖	อัมฤก	หมวดแปด	
๔๗	อัมฤ	แปด	
๔๘	อัมฤ	แปด	ขอนบอัมฤวียสงฆ์
๔๙	อัมฤ	ตั้งอยู่ไม่ได้, ตกกลับไป	รอน ๆ อ่อนอัมฤ
๕๐	โอษฐ์	ปาก	พระโอษฐ์

๓ สกท

๑	พัลลว	ดู	สององค์ทรงพัลลว
๒	พัลล	ถึงของ	พัลลทั้งปวง
๓	พัลล	พ่อค้า	
๔	พัลล นิก	หมู่พ่อค้า	
๕	พัลล	พ่อค้า	พวกพัลล

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๖	แพลย์นิกร	หมู่พ่อค้า	
๗	ชาติแพลย์	ชาติพ่อค้า	คน ชาติแพลย์
๘	นมัสการ	ไหว้	ขอ นม นมัสการ
๙	มัตถยา	ปลา	มัตถยายังรู้ชม
๑๐	พยัลนะ	ความนิบหนาย	
๑๑	จรัล	รุ่งเรือง	จรรุญจรัลรัศมี
๑๒	จัมรัล	รุ่งเรือง	จรรุญจัมรัลรัศมี
๑๓	ทวัธ	พูด	ตรัสโดยฉรวร แล้ว
๑๔	ตำวัธ	พูด	มีพระราชตำวัธ
๑๕	ลัฏฐวดี	ชื่อเทวदारक्षा บาณชี	กรมลัฏฐวดี
๑๖	โอรธ	ลูกชาย	พระราชโอรส
๑๗	เอารธ	ลูกชาย	พระราชเอารธ
๑๘	ศรีถวัลลค์	ความถวัลกประกอบ ด้วยลิริ, ลิริแด	พระศรีถวัลลค์
		ความถวัลก	
๑๙	ลัถ์ถิ	มีการต่อรอบ กันเล่น	กรมลัถ์ถิ
๒๐	ลาตนา	คำสั่งสอน	พระพุทธลาตนา

คำเดิม

คำแปล

คำใช้เป็นตัวอย่าง

๒๙ พระราชาลานั้น คำสั่งของเจ้าชีวิต มีพระราชาลานั้น

ออกไป

๓๐ ประลาสน์ คำสั่ง มีประลาสน์

๓๑ ลาหัล เรือ คนนำลาหัลจริง

จบแม่ (กต)

ป ตกต

กัป

ควร, กำหนดชั่ว แล่นกัป

กาลนานที่กำหนด

เป็นลั่วน ๆ

๓ อากัป อากาฬ อากัป/กิริยา

๔ ลังเขป ~~ยั้ง, ยืน~~ พอลังเขปเท่านั้น

๕ โคปกะ ตาคุ่ม พระโคปกะ

๖ จาป แล่งอนุ ธนุจาป

๗ ลกฺขณจาป ลกฺขณก ลกฺขณจาปคาบเหยอ
เน้นมจนา

๘ นาป นกน้อย

๙ ขีปนะ กระซิบ

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๙	ชีปะมนต์	มนต์สำหรับปลุกสัตว์ ตายให้เหมือนกับ เป็นขึ้น	
๑๐	มณฑป	ห้องกลางที่ประชุม ซึ่งไม่มีหลังคา ศาลาที่พัก, ปรำ, ทุกวันนี้ ใช้เรียก เรือนยาวคอย่าง ๑	
๑๑	สถูป	ของเป็นจอมเจดีย์	พระสถูป
๑๒	โลกทิป	คังประทีปของโลก	หลวงโลกทิป
๑๓	ประทีป	สว่างทั่ว	แสงประทีป
๑๔	รูป	ของหอมที่จดบูชา พระเป็นควิน	เทียนรูป
๑๕	นพิปมัจฉา	ปลาแห้งสด	
๑๖	ลรรดาป	เจรจากัน	
๑๗	พิลาป	รำไ้	สององค์ทรงพิลาป
๑๘	วิปปะ	หวาน	
๑๙	ลมเชป	เย็น, ย่อ	
๒๐	กลาปน	คำถึง	ได้เงินพันกลาปน

คำเดิม

คำแปล

คำใช้เป็นตัวอย่าง

๒๑	สถาป	คำแข็ง	
๒๒	ขั้ประกาศ	ล่วนชั่ว	
๒๓	อ้ประยศ	เลื่อมยศ, เลื่อยศ	ให้ อ้ประยศมาก
๒๔	อ้ประทรวพย	เลื่อมทรวพย	
๒๕	อ้ประลักษณะ	ลักษณะชั่ว	กิริยาอ้ประลักษณะ
๒๖	อ้ปริมาณ	ชั่วไม่ควรนับถือ	ได้ความอ้ประมาณ

พ ฤกท

๑	ภาพย	คำเพลงอย่าง ๑, คำกลอนอย่าง ๑	ภาพยกลอน
๒	คัพโกทร	ห้อง ที่มีห้องบุตร	คัพโกทร หนักกล้าเคญ
๓	คาพยุด	ร้อย เดิน	ตามคาพยุด
๔	ถรวม ขิพ	ขอ ขิวิต	ถรวม ขิพ ขำบาท น้อม
๕	ซิพ	ความเป็น อยู่	สิ้น ซิพ
๖	ลาญ ขิพ	ชีวิต แตก	ควร หรือ มาลาญ ขิพ
๗	ทรวพย	ล้มบัต	สิ้น ทรวพย
๘	อรรณพ	ห้วงน้ำ	อรรณพนิจฎาวายอมน้ำ
๙	มทรรณพ	ห้วงน้ำใหญ่	ปากฝั่ง มทรรณพ
๑๐	มาณพ	ชายหนุ่ม, พราหมณ์หนุ่ม	มาพบ มาณพหนึ่ง

	คำเดิม	คำแปล	ใช้เป็นคำ อย่าง
๑๑	ทิพย์	ของ เทวดา	ของ ทิพย์
๑๒	เทพย์	เทวดา	หมู่เทพย์
๑๓	ราชโยธาเทพ	ชื่อขุนนาง	
๑๔	ลมมทิเทพย	เทวดาโดยลมมต, กระษัตริย์	
๑๕	วาลุเทพ	นารายณ์	วาลุเทพนิทรเหนือนาค
๑๖	มหาเทพ	เทวดาผู้ใหญ่	พระมหาเทพ
๑๗	คนธรรพ	เทวดาผู้ชั่ว ร้อง	
๑๘	มัลลีนธพ	ม้ามัก้านิด เนื่องมาจากม้าน้ำ	ขี่มัลลีน ธพตกลงได้
๑๙	มัลลีนธพ	ม้ามัก้านิด เนื่องมาจากม้าน้ำ	ขี่มัลลีนธพตกลงได้
๒๐	มานพ	คน, มนุษย์	เดินมา พบมานพหนึ่ง
๒๑	ทานพ	อสูร	ทานพนิกร
๒๒	นพ	ใหม่, เก้า	นพคุณ
๒๓	นพเคราะห์	เคราะห์เก้า	ดาวนพเคราะห์
๒๔	นพมาศ	ทองเนื้อเก้า, เดือนเก้า	ครั้นถ้วนนพมาศ ก็คลาศเคล้าน
๒๕	บรรพ	เก่า, ก่อน	แบบบรรพ

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นอย่าง
๒๖ ลักระบัพ	ข้อกำหนดด้วย พระอินทร์	เทศนา ถิ่นลักระบัพ
๒๗ บรรพต	ภูเขา	ชั้น บรรพต ค่อยถิลา
๒๘ เวฬุบัพ	ปล้องไม้ไผ่	
๒๙ องค์ลัษณ	ข้อนิ้วมือ	
๓๐ บุพพทิศ	ทิศบูรณ, ทิศเบื้อง หน้า, ทิศนอก	จรทางบุพพทิศ
๓๑ บุพพนิมิตร	ต้นเหตุร้ายดี	บังเกิดบุพพนิมิตร
๓๒ อากัพ	ไม่ควรจะเป็นไม้มิ พอจะเป็น (คือไม่อาจ จะให้คนสำเร็จได้)	มีความ อากัพ
๓๓ อาตมาภาพ	ตัวใช้ว่าข้า	อาตมาภาพขอถวาย พระพร
๓๔ ลารภาพ	ความเป็นดี, รับผิดชอบ	ลารภาพพจนา
๓๕ สรุภาพ	ความ แกล้วกล้า	พระองค์ทรงสรุภาพ
๓๖ เลาวภาพ	ความเป็นดี, เป็น งาม, คำที่ไม่มี เอกโท	สืบเกล้าเลาวภาพ แก่พระองค์
๓๗ ลุภาพ	เรียบ ร้อยดี	คนลุภาพ

	คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่ง
๓๘	ราชคณภพ	ความเป็นพร้อม ของพระเจ้าแผ่นดิน ประสูติ	พระราชคณภพ
๓๙	พิภพ	โลก, คณภพ	ท้าวพิภพ
๔๐	วันคณภพ	วันประสูติ	วันคณภพมาพบพล
๔๑	เจ้าจอมภพ	เจ้าแผ่นดิน	เจ้าจอมภพจบโลกา
๔๒	อพยพ	ยกครอบครัวไป	
๔๓	รณูภาพ	ฆ่ายักษ์	เรাজักรณูภาพ
๔๔	ราพนาสูร	ยักษ์	ท้าวราพนาสูร
๔๕	ท้าวโกรพย	เป็นชื่อกระษัตริย์ แต่ก่อน, เจ้าเมืองกรุง	ท่านท้าวโกรพย
๔๖	เคารพ	ทำให้เป็นของหนัก ในใจ, อ่อนน้อม	ข้าขอเคารพ
๔๗	ร่ายศิพนนต์	ท่องมนต์พระอิศวร	
๔๘	เขาศิพนิมิตร	เขาพระอิศวรสร้าง	
๔๙	ศพ	ซากผี	พระศพ
๕๐	มทรศพ	ความที่ได้ยินขึ้น คือการเดินเดินรำใหญ่	มีการมทรศพ
๕๑	โกรศพ	อิศวร	พระโกรศพ

คำเดิม

คำแปล

คำใช้เป็นตัวอย่าง

๕๒

ถรรพ

ทั้งปวง, พร้อม

ถรรพไปด้วยเครื่อง

ศาสตราวุธ

๕๓

ลัทธิปัญญา

ผู้รู้ถึงทั้งปวง

พระลัทธิปัญญา

๕๔

เสพย์

กิน, คบหา

เสพย์ถึงอันโอชา

๕๕

เสพ

กิน, คบหา

เสพถึงอันโอชา

๕๖

วาลพ

พระอินทร

ท้าววาลพ

ภ ๗๓๓

๑

เบญจกรรม

ห้าข้อสำหรับ

พระเจ้าเบญจกรรม

รับน้ำ ๕ ท้าแม่

๒

โขก

ความกำเริบ

ชวตโขก

๓

นภวงษ์

เชือดด้วย อาภาศ,

นภวงษ์ทรงฟังให้

ข้อคน

คังแคล

๔

นภาโดย

อาภาศเป็นที่อยู่

๕

โถมอ

ความอยากได้

โถมมมาก

๖

บ่รารก

เริ่ม แรก

ทรงบ่รารก

๗

ลัก

ที่พึงได้

เลขลัก

๘

ลาก

ของที่พึงใจ

ได้ลาก

๙

ราชพรตภ

คนสนิท ของ

โรงราชพรตภ

พระเจ้าแผ่นดิน

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็น ตัวอย่าง
๑๐ โลก	ควรมียากได้	โลกมาก
๑๑ อสุก	วัวผู้ประมาณ ที่กำหนดด้วยโค ๘๐	ยาวอสุก
	อสุกเป็นควาตุ	
๑๒ อสุก	ไม่งาม, ไม่ดี	เป็นของอสุกทั้งอัน
๑๓ อสุกราช	พระยาวัว	พระโคอสุกราช
๑๔ พลุศก	วัวผู้	ราชพลุศก
๑๕ นราศก	พระพทธเจ้า	
๑๖ พลอิกเอธาร	พล ข้างยิ่ง	พร้อมด้วยพล อิก เอ ธาร

(การวินท์แม่ กกา)

๑	เขาวน	แต่น	ชาญเขาวน
๒	อินทริย์	ตัว, ร่างกาย	ว่าพลางจำแดง แปลงอินทริย์
๓	ภาชนีย	แจกยศ	บทภาชนีย
๔	วันทนิย์	พึงไหว (ไขว่ ไหว้วิน)	อภิวาทวันทนิย์น้อม ลิโรคม

คำเดิม

คำแปล

คำใช้เป็นตัวอย่าง

โกษีย์

พระอินทร์

ท้าวโกษีย์

ธรรมลังการ

มีธรรมเป็น

ขุนศรีธรรมลังการ

เครื่องประกับ

บาทบิจารย์

ผู้บำเรอเท้า

เป็นบาทบิจารย์

ดิลกโปร์

เป็นชื่อเมือง

เมืองดิลกโปร์

เมืองหนึ่ง

คัมภีร์

ดึก, มีความลึก

พระคัมภีร์

วันเสาร์

วันที่ ๗

วันเสาร์

ไมล์

๑๗ เส้น

หนทางแปดไมล์

ไมล์

แบบหล่อตัวหนังสือ

ตัวไมล์

เยาว์

ยังเด็กอยู่

ย่อมเยาว์

ลินเชอร์

เป็นชื่อเกลือบชนิดหนึ่ง

เมืองราชคฤห์

เมืองในอินเดีย

พระพุทธเจ้าเสด็จเมือง

เมือง ๑

ราชคฤห์

ราชคฤห์

เรือนหลวง

ราชคฤห์แก้ว

แถม

กาญจน์

เคราะห์

ผู้

บาปเคราะห์

ดาวพระเคราะห์

เป็นชื่อดาวชนิดหนึ่ง

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๑๙๕ ถึงเคราะห์	ถือเอาซึ่ง ฐานะ ของผู้อื่น, ช่วย	มีความถึงเคราะห์
๒๐ อนุเคราะห์	ถือเอาซึ่ง ฐานะ ของผู้อื่น, ช่วย	ขอท่านช่วยอนุเคราะห์
๒๑ สัมเคราะห์	ถือฐานะ ของผู้อื่น ไว้, ช่วย	
๒๒ ถีบ ดาห์	เจ็ดวัน	ถึง ถีบ ดาห์ ทบ ตารา ตาม แบบ ยท
๒๓ วิเทห์	เป็นชื่อ ทระฆักรีย์ แต่โบราณ	ท้าววิเทห์
๒๔ พระเทห์	กายประเสริฐ	
๒๕ สันเทห์	ถึงโดย	มีความสันเทห์
๒๖ เล่นต์	รัก	เล่นต์นี้
๒๗ พลพาห์	พลเป็นพาหนะ	
๒๘ ครุพาห์	เป็นชื่อพระนารายณ์ ทรงครุพาห์ มีครุเป็นพาหนะ	
๒๙ มาห์	ผู้	ฝูงมาห์
๓๐ ลมูห์	ผู้เป็นใหญ่ ใน หมู่ คน, ประชุมคน	พระลมูห์

คำเดิม

คำแปล

คำไว้บันทึกอย่าง

๓๑

โมห์

หลง

โมโหม่

๓๒

พลพยุห์

หมู่พล

พลพยุห์ ไม่อยู่ใคร

๓๓

หน้าราห์

หน้าราห์

๓๔

คำวิห์

คติ

ทรงพระราชดำริห์

๓๕

เลห์

อุบาย

เลห์กล

๓๖

โลห์

ชาติที่เกิดขึ้นแต่แรก

ชมโลห์

๓๗

อุล่ำห์

หมั่น

อุล่ำห์ท่า

(ภาระหนักแม่กง)

๑

บัลลังก์

ที่นั่งถนุฐานกลม พระเลคิจขึ้นนั่ง

นั่งคู่ขา

บัลลังก์อาสน์

๒

วงก์

คต

เขาวงก์

๓

มหาวงก์

คตใหญ่

คตของมหาวงก์

๔

แตรดังขั

ดังที่ล่ำหีบเข้า

แตรดังขัพิณพาทย์

อย่าง ๑ แลหอย

อย่าง ๑

๕

โพชฌงค์

องค์แห่งความตรัสรู้ พระโพชฌงค์

๖

อักษฎงค์

ตกต่ำ, ตั้งอยู่ไม่ได้ พระอาทิตย์อักษฎงค์

๗

ปฤษฏางค์

หลง

พระปฤษฏางค์

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๘ อัมภางค์	ธงแปด	อัมภางคิกมรรค
๙ คัคณางค์	มีอะวยะระในอากาศ	
๑๐ ลตางค์	ส่วนร้อยคือนิ้ว ๑ ร่องน้ำได้ ๓ ลตางค์ แบ่งเป็น ๑๐๐ ส่วน	
๑๑ มาตงค์	ม้า	ธรมีลตมู่มาตงค์
๑๒ ชุตงค์	วัตรเครื่องกำจัด กิเลส	เทียวยชุตงค์
๑๓ ไตรเวทางค์	ธงคี่ของเวทสาม	
๑๔ อนงค์	นาง	นวลอนงค์
๑๕ ลรรพางค์	ตัว, ร่างกาย	เจ็บตัวลรรพางค์
๑๖ เภิกภังค์	เบ็ดแตก	
๑๗ ตาปศลภังค์	ภาษีผู้ ๑	พระตาปศลภังค์
๑๘ ธาตุวิภังค์	แจกธาตุ	พระคำภีธาตุวิภังค์
๑๙ อโมงค์	โพรงใต้ดิน	เขอดอโมงค์โพรงไร โครมาชุก
๒๐ ตรียางค์	ธงคี่สาม	
๒๑ ไตรยางษ์	ส่วนสาม	

คำเดิม

คำแปล

คำไว้เป็นตัวอย่าง

๒๒

ประยงค์

เป็นชื่อคนไม่

คันประยงค์ทรงเขา

ชนิดหนึ่ง

คันธมาทนต์

๒๓

ดาวธรางค์

นางฟ้าสาวตั้ง

พร้อมเหล่าดาวธรางค์

นางฟ้า

นางกำนัล

๒๔

จตุรรางค์

มีองค์สี่

๒๕

คจฺรวงค์

ม้า

คจฺรวงค์เรื่องอุททิห้าว

ให้เจมยอง

๒๖

คจฺรวงค์

ม้า

พร้อมหมู่คจฺรวงค์หลาย

เหล่า

๒๗

อำมรวงค์

แหวน(แหวนควา)

อำมรวงค์วงน้อยติด

ก็อ้อมมา

๒๘

เบญจวงค์

ห้าดี, เครื่องเขียน

ฉกร์เบญจวงค์

ห้า

๒๙

กระยารวงค์

เครื่องเขียน

๓๐

รณรงค์

โรงเป็นที่รบ

รณรงค์ยังยุทธ

๓๑

ครุฑทศวงค์

สิบตามส่วน

๓๒

นรลึงค์

รูปคล้ายกันกับคน

มีเขาสิบพัน มีคร มี

นรลึงค์

๓๓

ประตงค์

ทอง การ

มีความประตงค์

คำเดิม	คำแปล	คำใช้เป็นตัวอย่าง
๓๔ พระองค์	ตัว	พิศพระพักตร์ ถึงยาม สด
๓๕ พระชนม์	แข็ง	เลิศจ พลาดล้มลง
๓๖ พระสงฆ์		พระชนม์หัก
		นิมนต์พระสงฆ์
๓๗ มเหยงคนม์	มุลดินใหญ่คือ โคกเนิน	วัดมเหยงคนม์
๓๘ ดาวดึงษ์	ชื่อดวงวิรุณ	เกาะกลีบ ยิง ดาวดึงษ์
๓๙ เฝ้าพงษ์	เชื้องวงษ์	ถึงเป็น เฝ้า พงษ์ก็ผูก
		จริงอยู่
๔๐ ไตรยางษ์	สามล้วน	สามหมู่ นี้เรียกว่า
		ไตรยางษ์
๔๑ รวิวงษ์	วงษ์เนื่องมาแต่ พระอาทิตย์	รวิวงษ์ กับ อีกว่าภา
		ณวงษ์
๔๒ ลุ ววงษ์	วงษ์ของอาทิตย์	
๔๓ ลุ ยวงษ์	วงษ์ของอาทิตย์	
๔๔ ราชรววงษ์	วงษ์อันประเสริฐ เนื่องมาแต่พระ เจ้าแผ่นดิน	พระเจ้าราชรววงษ์
๔๕ ปราสงษ์	ความลรรเสริญ	

๑๓๓

คำเดิม

คำแปล

คำใช้ไปทั่วอย่าง

๕๖ ม.

ควาย

หม่อมทึ่ม

๕๗ หังษ์

เปนนือ ของสัตว์

ฝูงหงษ์ลงเวียง

ชนิดหนึ่ง

๕๘ นรสิงห์

คนมีอำนาจคล้าย

ราชสีห์, พระพุทธเจ้า

ท้าวหน้แก้ว

พราหมณ์

ชาติ คนอย่าง ๑,

พราหมณ์เขี้ยวใจ

ผู้ประพฤตืเพศ

ผู้ ๑

บวชอย่าง ๑, ผู้

มีบาปอันลอบเลี่ย

แล้ว

๕๙ อารยณ์

รูปเลี้ยงกลืนยศ

อารมณ์ลบาย

เครื่องลัษณ์ศักรม

ซึ่งเป็นที่ยินดีของ

ใจ คือเป็นที่ซึ่ง

ใจยุติออกฉายไป

เป็นใจก็มี

๖๐ ทัณท์

ทัณท์

ราชทัณท์

คำเดิม	คำแปล	ใจเป็นควมบาง
๕ ตยามปลัดมภ์	อุตทมนไทย, เป็นชื่อเรือ	ถอยมภ์ ประจำท่า
๖ จตุตคตมภ์	ขุนนางผู้ใหญ่ ๕ คน	พร้อมด้วยจตุตคตมภ์
๗ พนตคตมภ์	ม้าเลา	
๘ อุปถัมภ์	อุตทมน, คำช	อุประณมภ์กับ...
๙ ปรวารมภ์		ชยาปวามภ์ ไปโดย
๑๐ โกลมภ์	ดอกคำ	โกลมภ์ประทุมทอ
๑๑ มโนรมย์	ใจยินดี, เปนที่ ยินดีของใจ	เมืองมโนรมย์
๑๒ อภิรมย์	ยินดียิ่ง	อภิรมย์ชมชื่น
๑๓ นวรมย์	เมืองเปนนจันดี	ฉานนบุรี
๑๔ ตำราญรมย์	เป็นที่ยินดีสยาย	
๑๕ วัณรมย์	ยินดี, สบาย	มีความวัณรมย์

การันต์แม่เกย

๑ นายณ	พระเจ้า ของ	พระนารายณ์
	พระทนต์ซึ่งมีมือ ๕	
๒ นำเขอ	เครื่องหมาย	นำเขอวัน

